

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

Mikrofinancování

Microfinance

Jan Barcal

2014

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Jan BARCAL
Osobní číslo: K10N0013P
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Podniková ekonomika a management
Název tématu: Mikrofinancování
Zadávací katedra: Katedra financí a účetnictví

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Zpracujte teoretický rámec dané problematiky.
2. Porovnejte mikrofinance v ČR s vybranou zemí.
3. Na základě zjištění formulujte případná doporučení v oblasti mikrofinancí v ČR.

Rozsah grafických prací: **neuveden**
Rozsah pracovní zprávy: **60 - 80 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

- **ARMENDÁRIZ DE AGHION, Beatriz; MORDUCH, Jonathan.** *The Economics of Microfinance*. Cambridge, USA: The MIT Press, 2005. ISBN 0-262-01216-2
- **CARLA, Henry.** *Microfinance poverty assessment tool*. Washington: World Bank, 2003. ISBN 0-8213-5674-7
- **SVITÁKOVÁ, Jiřina; OPOČENSKÁ, Martina; ŽABKOVÁ, Martina.** *Mikrofinancování z dobré i stinné stránky, aneb, jak to funguje a zkušenosti českých organizací*. Praha: Nadační fond Microfinance, 2011. ISBN 978-80-260-0942-9

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Josef Červený, Ph.D.**
Katedra financí a účetnictví

Datum zadání diplomové práce: **1. června 2013**
Termín odevzdání diplomové práce: **6. prosince 2013**

Doc. Dr. Ing. Miroslav Plevný
děkan

Prof. Ing. Lilia Dvořáková, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. června 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Mikrofinancování“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne 3. 12. 2013

.....

Podpis autora

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval Ing. Josefu Červenému, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, Ing. Lucii Mádlové, Ph.D. za cenné náměty, připomínky a čas věnovaný mé diplomové práci, Dipl. Kfm. Tomáši Hesovi, Ph.D. a Ing. Robinu Maialehovi z týmu myELEN.com za poskytnutí cenných informací při vypracování této diplomové práce. Chtěl bych také poděkovat všem ostatním, kteří byli ochotni mi předat potřebné informace.

Obsah

ÚVOD	8
1 CHUDOBA, SOCIÁLNÍ A FINANČNÍ VYLOUČENÍ	10
2 TEORETICKÉ VYMEZENÍ POJMŮ.....	12
2.1 DEFINICE MIKROFINANCÍ	12
2.2 HISTORIE MIKROFINANCOVÁNÍ.....	14
2.3 ZÁKLADNÍ PRINCIPY MIKROFINANCOVÁNÍ.....	15
2.4 CENA KAPITÁLU.....	16
2.5 MIKROFINANČNÍ KLIENTELA.....	16
2.5.1 Mikrofinanční klientela z hlediska příjmu	17
2.5.2 Mikrofinanční klientela z hlediska pohlaví.....	18
2.6 ROZDÍLY MEZI MFI A KOMERČNÍMI BANKAMI.....	19
2.6.1 Institucionální rozdíly.....	19
2.6.2 Portfolio.....	20
2.6.3 Vyhodnocování rizika a risk management	21
2.7 MIKROFINANCE A PODNIKÁNÍ.....	21
2.7.1 Sociální podniky	22
2.8 MIKROFINANCE Z POHLEDU INVESTORA	23
2.9 PŘÍNOSY MIKROFINANCOVÁNÍ.....	23
2.10 KRITIKA MIKROFINANCOVÁNÍ.....	24
3 MIKROFINANCE V EVROPĚ	25
3.1 HISTORIE MIKROFINANCOVÁNÍ V EVROPĚ	25
3.2 POTŘEBA MIKROFINANCOVÁNÍ V ZEMÍCH EU	26
3.3 HLAVNÍ CHARAKTERISTIKY MIKROFINANCÍ V EU.....	27
3.4 INSTITUCE A FONDY V RÁMCI EU	29
3.5 MIKROFINANČNÍ INICIATIVY V RÁMCI EU	29
3.5.1 Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP).....	29
3.5.2 Mikrofinancování Progress	30
3.5.3 Program JEREMIE.....	31
3.5.4 Program JASMINE.....	32
3.6 DALŠÍ ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE MIKROFINANCOVÁNÍM V EVROPĚ	32
3.6.1 European Microfinance Network (EMN)	32
3.6.2 Network of European Financial Institutions For Small and Medium Sized Enterprises (NEFI) ..	33
3.6.3 European Microfinance Platform (EMP).....	33
3.6.4 Microfinance Center for Central and Eastern Europe (MFC).....	33
3.7 BARIÉRY MIKROFINANCOVÁNÍ V EVROPĚ	34
3.8 SHRNUTÍ POTENCIÁLU MIKROFINANCOVÁNÍ V EVROPĚ.....	34
3.9 ZHODNOCENÍ MIKROFINANČNÍHO SEKTORU V EVROPĚ.....	34
4 NĚMECKO	36
4.1 MIKROFINANČNÍ SEKTOR V NĚMECKU.....	37
4.2 MIKROFINANČNÍ INFRASTRUKTURA V NĚMECKU	38
4.3 DEUTSCHES MIKROFINANZ INSTITUT (DMI)	39
4.4 MIKROKREDITFONDS DEUTSCHLAND	39
4.4.1 Model spolupráce	40
4.4.2 Hlavní úkoly MFI.....	40
4.4.3 Budování institucí a profesionalizace.....	41
4.4.4 Spolupráce s regiony	42
4.5 BANKA GLS	42
4.6 MEIN MIKROKREDIT.....	42
4.7 PARAMETRY MIKROKREDITNÍCH PROGRAMŮ	42
4.8 PŘÍKLAD MIKROPŮJČKY	43
5 ČESKÁ REPUBLIKA	44

5.1	MIKROFINANČNÍ SEKTOR V ČR	45
5.2	SUBJEKTY ZABÝVAJÍCÍ SE MIKROFINANCOVÁNÍM V ČR.....	45
5.2.1	<i>Microfinance, a. s.</i>	45
5.2.2	<i>My Electronic Loan Exchange Network – MyELEN.com</i>	45
5.2.3	<i>Nadační fond Microfinance</i>	47
5.2.4	<i>Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s. (ČMZRB)</i>	47
5.2.5	<i>JIC Fond</i>	48
5.2.6	<i>Fond mikropůjček v Moravskoslezském kraji</i>	49
5.3	NÁSTROJE PRO PODPORU ZAČÍNÁJÍCÍM PODNIKATELŮM, DROBNÝM, MALÝM A STŘEDNÍM PODNIKŮM	49
5.3.1	<i>Komerční banky</i>	49
5.3.2	<i>Aktivní politika zaměstnanosti</i>	50
5.3.3	<i>Družstevní záložny</i>	50
5.4	OPERAČNÍ PROGRAM PODNIKÁNÍ A INOVACE 2007 – 2013 (OPPI).....	51
5.5	KONCEPCE PODPORY MALÝCH A STŘEDNÍCH PODNIKATELŮ NA OBDOBÍ 2014 – 2020.....	51
5.6	PŘÍPADOVÁ STUDIE – FARMÁŘ ZE SEVERU	51
6	KOMPARACE ČR A NĚMECKA	53
6.1	ZHODNOCENÍ MIKROFINANČNÍHO SEKTORU V NĚMECKU	53
6.2	ZHODNOCENÍ MIKROFINANCOVÁNÍ V ČR	53
6.3	POROVNÁNÍ MIKROFINANČNÍHO SEKTORU V ČR A NĚMECKU	54
7	DOPORUČENÍ PRO ČR.....	57
7.1	MFI	57
7.2	MIKROFINANČNÍ INFRASTRUKTURA.....	57
7.3	PARAMETRY MIKROFINANČNÍCH PRODUKTŮ V ČR	58
7.4	ÚLOHA STÁTU	59
7.5	DOTACE VS. NÁVRATNÉ FORMY POMOCI.....	60
7.6	PRŮZKUM TRHU	60
7.7	VYUŽÍVÁNÍ PROGRAMŮ EU	60
7.8	MONITORING ZAHRANIČÍ	61
7.9	PŘÍLÁKAT ZAHRANIČNÍ SUBJEKTY DO ČR.....	61
7.10	ZAŘAZENÍ MIKROFINANCÍ DO VYUČOVACÍCH MODULŮ	61
7.11	PROBLEMATIKA PORADENSTVÍ.....	62
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM ZKRATEK.....	65
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	67
	SEZNAM TABULEK	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69

Úvod

Na úvod zmiňme zajímavý článek o rozložení bohatství mezi obyvatelstvo (Mladá Fronta E15, 2013). Zpráva vychází se studie švýcarské banky Credit Suisse a uvádí, že nejbohatších 32 milionů obyvatel planety drží majetek v hodnotě 98,7 bilionu USD. V relativních číslech – 0,7 % dospělé populace vlastní 41 % z celkového světového jmění. V této souvislosti uvedme ještě jeden údaj, a to, že 84 % světového bohatství je ve vlastnictví 8,4 % světové populace. Z uvedených dat vyplývá, jaká existuje nespravedlnost a jaké jsou rozdíly mezi chudými a bohatými. Někdo trpí nedostatkem jídla, vody nebo osobní hygieny. Někdo se na druhou stranu doslova topí v bohatství a jeho majetek by mohl bezpečně zajistit několik generací dopředu. Název této práce je Mikrofinancování. Mikrofinance jsou, mohou být, budou (záleží na úhlu pohledu každého jedince) jedním z nástrojů, jak proti této nerovnosti bojovat. Jedním z jejich dopadů je, alespoň se pokusit částečně smazat rozdíly mezi bohatstvím a chudobou.

Cílem práce je na základě popsání mikrofinančního sektoru v Evropě a komparace mikrofinancí v České republice (ČR) s Německem navrhnout doporučení pro rozvoj mikrofinančního sektoru v ČR. Tato diplomová práce obsahuje jak teoretickou část nezbytnou pro uvedení do problematiky, tak i praktickou stránku mikrofinanční sféry v Evropě, v ČR a v Německu. Závěrečná kapitola Doporučení pro ČR je klíčovou a měla by být jádrem celé práce.

K porovnání mikrofinancí s ČR bylo vybráno Německo. Německo má poměrně rozvinutý mikrofinanční sektor, který i přes jeho krátké působení na trhu může být označen jako stabilní. ČR má k Německu jako jeho soused blízko a nedávná studie Asociace pro mezinárodní otázky jen potvrdila podobné směry zájmů obou zemí (Euractiv, 2013). Věřme, že porovnání právě s Německem může být dobrým příkladem a lze se z této komparace mnohému přiučit.

Mikrofinance jsou především chápány jako nástroj sloužící k boji proti chudobě v rozvojových zemích. Důležitou součástí této práce je přiblížit mikrofinance v evropském kontextu, protože existují rozdíly mezi mikrofinančními službami v souvislosti s Evropou a v souvislosti s rozvojovými zeměmi. V mnoha evropských státech byl tento nástroj již úspěšně implementován.

Metodický přístup při vypracování je poněkud netradiční. V ČR téměř neexistuje odborná literatura zabývající se mikrofinancováním. Je nutné se spolehnout zejména na zdroje v anglickém jazyce. Tato diplomová práce se opírá zejména o články prezentované v médiích českých i zahraničních, data prezentovaná na relevantních internetových portálech, různé studie například v rámci evropského společenství, atd. Důležitou součástí práce je výzkum od stolu a následný výzkum v terénu. Výzkumem v terénu jsou myšleny zejména rozhovory s odborníky (nejen z mikrofinančního sektoru), které by mohly práci obohatit o zajímavé názory a postřehy.

1 Chudoba, sociální a finanční vyloučení

Chudoba je jedním ze současných globálních problémů lidstva. Každý den zemře hladu desetitisíce lidí. Chudoba může být chápána v mnoha odlišných významech. Lidé žijící ve vyspělých zemích mají absolutně jiné vnímání chudoby než lidé bojující o život v rozvojových zemích. Světová banka (2013) definuje chudobu jako: „*Stav, kdy příjem jedné osoby je menší než 2 USD na den, a extrémní chudobu jako příjem jedné osoby menší než 1,25 USD na den.*“ V současnosti žije 21 % lidí na nebo pod extrémní hranici chudoby. V roce 1990 tento ukazatel činil 47 % a v roce 1981 dokonce 52 % (Světová banka, 2013).

Poněkud širší pojetí chudoby lze nalézt v publikaci o mikrofinancování od Opočenské a Kunové (2012, s20): „*Chudoba neznamená pouze nedostatek příjmů, zahrnuje také další dimenze jako zdraví, vzdělání, přístup ke službám a infrastrukturu a sociální vyloučení.*“ Definice lze snadno aplikovat v evropských podmínkách. Tabulka 1 prezentuje údaje zveřejněné Eurostatem za rok 2011 (Eurostat, 2013). 16 % obyvatelstva v Evropské Unii (EU) žije těsně na hranici chudoby. ČR je s hodnotou 8,9 % výrazně pod průměrem EU a spolu například se Slovenskem patří k zemím s nejnižším podílem chudých na celkovém počtu obyvatelstva. Silná německá ekonomika, lídr celého evropského společenství se nachází těsně pod průměrnou hodnotou EU. Ke státům s nejvyšším podílem populace žijící na hranici chudoby se řadí například Řecko. Každý pátý člověk v této zemi žije na hranici chudoby.

Tabulka 1 Populace žijící na hranici chudoby

	Populace žijící na hranici chudoby (%)
EU 27	16,0
Česká republika	8,9
Německo	15,9
Řecko	20,9
Slovensko	11,4

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat (2013)

Zajímavý pohled na měření chudoby nabízí Carla (2013). V souvislosti s chudobou jsou zásadní dva termíny – finanční a sociální vyloučení. Osoba je za finančně vyloučenou považována tehdy, jestliže nemá přístup ke službám běžně poskytovanými finančními institucemi v rezidující zemi nebo nemá možnost těchto služeb využívat vůbec (EMN, 2013).

Je to oblast, kterou se mnoho institucí po celém světě intenzivně zabývá. U člověka, který nemá možnost využívat základních finančních služeb je více než pravděpodobné, že uvízne na hranici chudoby.

Za sociální vyloučení lze označit jev, kdy je člověk vytlačován na hranici společnosti, což limituje jeho přístup ke zdrojům a příležitostem (EAPN, 2013). Sociální vyloučení nezahrnuje pouze chudobu, ale je potřeba to uchopit jako multidimenzionální problém obsahující příjem, vzdělání, zdravotní péči, přístup k informacím nebo účast na společenských akcích. Lidé sociálně vyloučení často nemohou participovat na běžně dostupných akcích v jejich komunitách a na základě toho nejsou ani ostatními členy brány za právoplatné partnery.

2 Teoretické vymezení pojmů

2.1 Definice mikrofinancí

Neexistence bank v rozvojových oblastech neznamena, že chudí nemají možnost půjčovat si kapitál. V takových případech se mohou obrátit na lichváře, sousedy, příbuzné či místní obchodníky. Tyto subjekty mají jednu velkou výhodu oproti bankám - disponují informacemi, které jsou pro běžné banky nedostupné. Žijí ve stejné oblasti s potenciálními klienty, a proto znají dokonale místní obyvatele a jejich podmínky.

Nejprve uvedme definici, která vystihuje mikrofinance takto (Armendáriz, Morduch, 2005, s 3): „*Mikrofinance prezentují soubor zajímavých možností pro rozšiřující se trhy, snižování chudoby a podporu sociálních změn.*“ Mikrofinance jsou v současnosti dynamicky se rozvíjícím sektorem, a to nejen v rozvojových zemích, ale i v ekonomikách rozvinutých. Autor v uvedené definici dokonale vystihl mikrofinance jako soubor zajímavých možností. Často se stává, že se v praxi zaměňují významy slov mikrofinance a mikrokredit. Mikrofinance jsou komplexním nástrojem pro řešení chudoby a problémů s tím spojených. Mikrokredit (mikropůjčka, mikroúvěr) je malý úvěr poskytnutý žadateli. Je to jeden z nástrojů v rámci mikrofinancování.

Stručnou, jasnou a výstižnou definici mikrofinancí poskytuje organizace Consultative Group to Assist the Poor (CGAP, 2013): „*Misí mikrofinancí je poskytnout základní finanční služby chudým lidem*“.

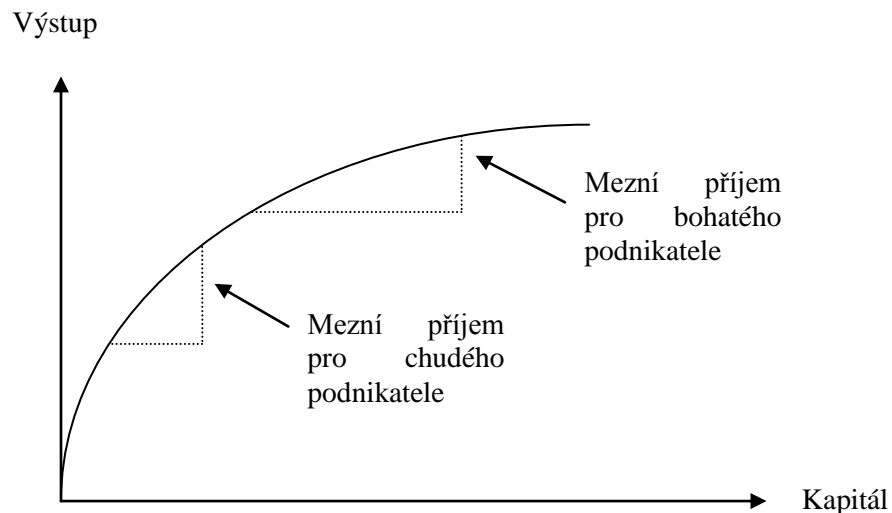
Zajímavé a snadno uchopitelné vysvětlení mikrofinančních služeb uvádí také Svitáková a kol. (2011, s 7): „*Termín mikrofinance označuje hnutí, jehož cílem je vytvořit svět, ve kterém mají domácnosti s nízkými příjmy nepřetržitý přístup k řadě vysoce kvalitních krátkodobých finančních služeb, které jim umožní financovat jejich obchodní (podnikatelské aktivity), akumulovat prostředky, stabilizovat spotřebu a chránit se před riziky.*“

Pokusme se na základě výše uvedeného nadefinovat mikrofinance: „***Mikrofinance nejsou pouze nástrojem ke snižování chudoby, ale jsou hybatelem sociálních změn ve společnosti,***

motivují obyvatelstvo pohybující se na hranici sociálního vyloučení k vybudování vlastního podnikání, budují sociální sítě a celkově ovlivňují životy milionů lidí po celém světě.“

Každý ekonom zná jeden ze základních zákonů ekonomie – zákon klesajících výnosů. Ten zní dle Macákové (2007, s 273): „*Při zvyšování jednoho vstupu, za podmínky nezměněných ostatních vstupů, dochází ke zpomalení růstu celkového produktu.*“ Zákon klesajících výnosů vyplývá z konkávního tvaru produkční funkce. Z Obrázku 1 lze snadno vyčíst, že mezní přírůstek výstupu chudšího podnikatele je vyšší než mezní přírůstek výstupu podnikatele bohatšího. Je jasné, že s každou další investovanou jednotkou kapitálu bude mezní přírůstek výstupu klesat. Je-li tento jednoduchý ekonomický zákon pravdivý, pak lze vyvodit logické tvrzení: chudí podnikatelé, jejichž mezní přírůstek výstupu je vyšší než u podnikatelů bohatších, by měli být schopni platit vyšší úroky z cizího kapitálu. Kapitál by se měl přirozeně přesouvat ze severu na jih. Ne díky dobročinnosti či altruismu, ale kvůli vyšším ziskům. Výše uvedený proces by měl fungovat i v rámci jednoho státu, obyvatelé bohatších měst by měli přesouvat svůj kapitál směrem k chudým lidem. Otázka zní, proč investoři investují své peníze ve Spojených státech amerických nebo v Evropě, když by jejich výnosy mohly být daleko vyšší v zemích, jako je Indie nebo Keňa? Nebo je snad zákon klesajících mezních výnosů nefunkční? Důvodů je několik. Riziko je jedním z nich. Investoři se bojí přesouvat svůj kapitál do Afriky nebo Latinské Ameriky, a proto jej raději zhodnocují ve vyspělých státech. Dalším důvodem může být vládní ochrana před lichvářstvím. Často jsou vydávány zákony, které bankám zakazují příliš vysoké úrokové sazby. Kdyby se podařilo tyto zákony omezit, či úplně odstranit, byly by banky schopny poskytovat kapitál i chudým lidem. Nepříznivý výběr je jedním z dalších faktorů. Banky by rády poskytovaly produkty s vyšším úrokem klientům s vyšším rizikem. Pro banky je těžké rozeznat kdo je kdo. Řešením by byl růst průměrných úrokových sazeb, ovšem to na druhou stranu vede k diskriminaci klientů s nižším rizikem. Bankovní instituce mají těžkou úlohu v uhlídání, zda jejich klienti udělali maximum pro dotažení jejich projektu do úspěšného konce. Tato problematika je považována za morální hazard. Transakční náklady se také mohou označit za jeden z důvodů. V chudobou postižených oblastech jsou daleko vyšší transakční náklady než ve vyspělých státech. Pro banku je navíc levnější uskutečnit jednu půjčku ve výši 100 000 Kč než sto půjček ve výši 1 000 Kč (Armendáriz, Morduch, 2005).

Obrázek 1 Zákon klesajících výnosů

Zdroj: vlastní zpracování dle Armendáriz, Morduch (2005)

Jak Armendáriz a Morduch (2005) uvádí, všechny diskutované problémy by se daly snadno odstranit, pokud by banky byly schopné levně sbírat a vyhodnocovat informace o jejich klientech. Dalším významným aspektem může být držba aktiva. Jestliže potenciální zákazník disponuje majetkem, kterým by mohl ručit, může banka poskytnout půjčku téměř bez rizika. Ovšem lidé žijící na hranici chudoby často žádným vlastním majetkem nedisponují a právě proto, je pro ně velmi problematické dosáhnout na finanční produkty.

2.2 Historie mikrofinancování

Za zakladatele a hybatele mikrofinancování je považován známý ekonom a nositel Nobelovy ceny Muhammad Yunus. Přesto samotný koncept mikrofinancí existuje již několik století. Na počátku 17. století založil slavný spisovatel Jonathan Swift jednu z nejstarších mikrofinančních institucí západu. Šlo o tzv. Irish Loan Funds. Základním principem bylo poskytování bezúročných půjček, které byly financovány zejména z darů. Postupně došlo k rozšiřování Swiftova nápadu a v roce 1840 tato instituce čítala již 300 fondů po celém Irsku. V této době se jednalo hlavně o nízké a krátkodobé půjčky. Úroková míra byla na úrovni přibližně devíti procent. Zajímavostí je, že ve svém nejúspěšnějším období poskytovaly fondy úvěry až pro dvacet procent obyvatelstva v celém Irsku (Svitáková a kol., 2011).

Irish Loan Funds napodobil v 19. století americký podnikatel Lysander Spooner. Ve 2. polovině 19. století se začaly v Evropě objevovat úvěrová družstva, kempeličky a družstevní záložny. Konceptem úvěrových družstev se začal velmi detailně zabývat Friedrich Wilhelm

Raiffeisen, který se pokoušel o podporu venkovské populace. Jedním z jeho cílů byla eliminace vlivu lichvářů na venkovany. V 70. letech 19. století se úvěrová družstva rozvíjela z Německa do ostatních států Evropy a do Severní Ameriky a postupně do rozvojových zemí (Svitáková a kol., 2011).

Moderní éra mikrofinancování vypukla v 70. letech 20. století v Bangladéši. Za otce je považován již zmiňovaný Muhammad Yunus. V této době žilo v Bangladéši téměř osmdesát procent lidí na hranici chudoby. Muhammad Yunus začal půjčovat své vlastní peníze chudým lidem. Zjistil, že i malé částky, které byl schopen poskytnout, měly významný dopad na životy jeho klientů. Dlužníci spláceli své půjčky včas a dokázali vybudovat trvale udržitelné podnikatelské aktivity. Na základě těchto zkušeností se v roce 1976 Muhammad Yunus rozhodl založit, dnes již světoznámou, banku Grameen a v roce 2006 byl oceněn Nobelovou cenou za mír. Koncept banky Grameen přišel s jednou inovací, a tou bylo skupinové půjčování. Tento mechanismus přispěl bance Grameen k rychlému rozmachu (Svitáková a kol., 2011).

2.3 Základní principy mikrofinancování

Základní principy mikrofinancování jsou zcela klíčovým faktorem pro úspěšné fungování tohoto nástroje. Samotný koncept mikrofinancování není nový, nicméně samotné principy, tak jak je dnes známe, se formovaly až v posledních letech. Organizace Mikrofinance, a. s. uvádí tyto principy (myELEN.com, 2013):

- vždy se jedná o úvěry podnikatelské, nikoliv spotřební,
- v mikrofinancích funguje princip kolektivního ručení,
- zaměstnanec mikrofinanční instituce (MFI) dohlíží nad úvěrovými skupinami,
- dlužníci jsou povinni dodržovat disciplínu,
- úvěr není nikdy měkký,
- úvěry se poskytují v cyklech,
- MFI v cílových oblastech nepoužívají a nepotřebují placenou reklamu,
- MFI se snaží vybudovat dlouhodobý vztah klient zákazník,
- mikrofinance budují struktury a podporují výměnu informací.

Organizace CGAP na svém summitu v roce 2004 definovala hlavní principy mikrofinancování. Uveďme ty nejvýznamnější (CGAP, 2004):

- chudí potřebují širokou škálu finančních služeb, ne jen půjčky, ale také spoření nebo pojištění,
- mikrofinancování není pro každého,
- limity úrokových sazeb mohou zničit přístup chudých lidí k mikrofinancím,
- vláda musí umožnit chudým přístup k mikrofinancím, ne je poskytovat,
- dotace by měli být komplementem k mikrofinancování, nikoliv jejich konkurentem,
- je důležité vybudovat dostatečné institucionální zastoupení s odpovídající podporou lidských zdrojů.

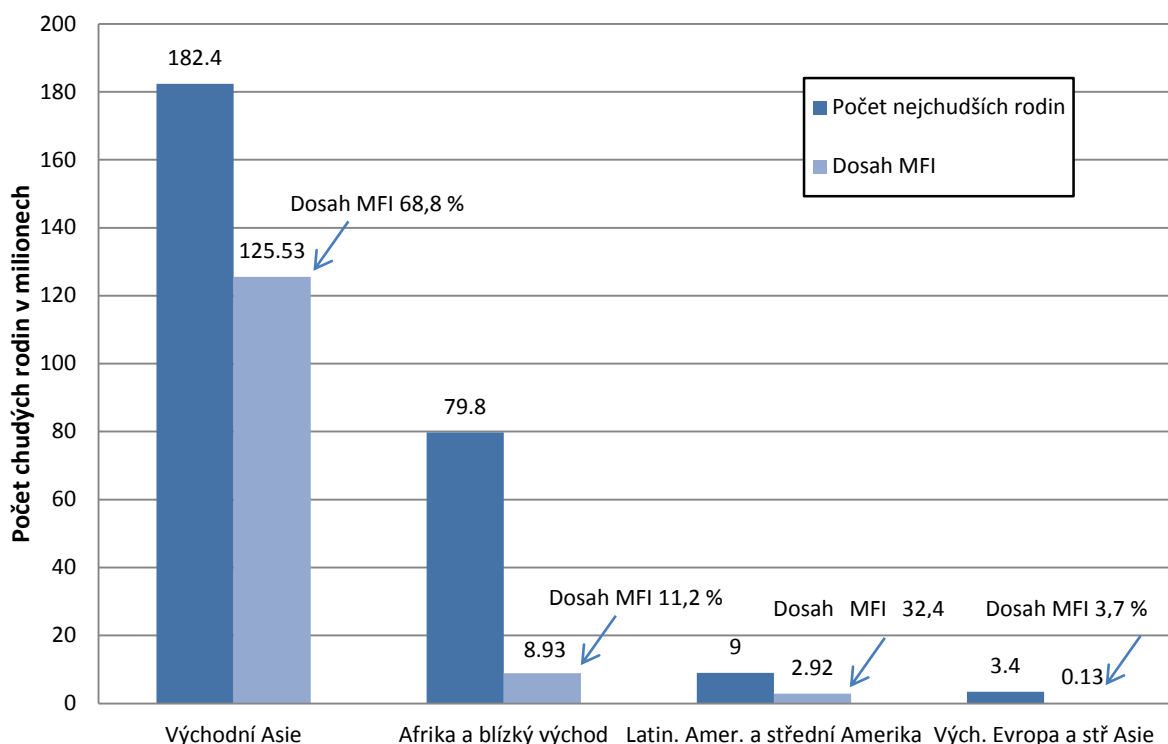
2.4 Cena kapitálu

Cena kapitálu v případě mikrofinancí je poměrně kontroverzní záležitostí. V rozvojových zemích je úroková míra většinou vyšší než v regulérním finančním sektoru. Úroková míra v oblastech s dotacemi státu se pohybuje mezi 15 – 20 %. Takové příklady lze nalézt v Asii. V méně rozvinutých částech světa může cena kapitálu vyšplhat od 60 % až do 100 %. Za takovýto úrok si půjčují žadatelé například v Mexiku nebo státech Latinské Ameriky (myELEN.com, 2013). Úroková míra u mikropůjček v Evropě se pohybuje od 4 %, například ve Francii, do 35 % v Srbsku. Výše úroku se odvíjí od aktuálních podmínek na daném trhu (Bendig, Unterperg, Sarpong, 2012).

2.5 Mikrofinanční klientela

Typickými žadateli o mikrofinanční služby jsou chudí a lidé s nízkými příjmy. Často jsou to osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) provozující podnikání z domova. Jejich podnikatelské aktivity se směřují zejména na maloobchodní činnost, pouliční stánky, jednoduchou výrobu produktů nebo zprostředkování různých služeb. Ve venkovských oblastech se drobní podnikatelé často zabývají jednoduchou výrobou potravin a jejich obchodem. Zřídka kdy mohou být žadateli o mikrofinanční služby i farmáři. Většina klientů se pohybuje nad nebo těsně pod hranicí chudoby. Obrázek 2 prezentuje počet chudých rodin žijících za méně než 1,25 USD na den ve zkoumaných regionech a pokrytí nejchudších rodin mikrofinančními institucemi. Z obrázku je jasné, že nejvyšší počet chudých rodin žije ve východní Asii, konkrétně 182,4 milionů, ale má i také nejvyšší pokrytí mikrofinančními službami – 68,8 %. Na opačném pólu se nachází východní Evropa a střední Asie, kde žije 3,4 milionu chudých rodin. Z celkového počtu na mikrofinanční služby dosáhne pouze 3,7 % rodin.

Obrázek 2 Počet chudých rodin a procento pokrytí

Zdroj: vlastní zpracování dle Maes, Reed (2012)

V současnosti lze zaznamenat boj proti diskriminaci. Mikrofinance mohou být jedním z nástrojů, jak tyto iniciativy podpořit. V souvislosti s mikrofinancováním se hovoří zejména o podporování žen jakožto podnikatelských subjektů. Nicméně mikrofinance slouží například i v boji proti diskriminaci rasové nebo věkové, podporují menšiny a etnika, atd.

2.5.1 Mikrofinanční klientela z hlediska příjmu

Obecně lze říci, že mikrofinanční služby jsou poskytovány zejména chudým lidem. Ovšem pojem chudí lidé je příliš široký, a proto je potřeba zákazníky mikrofinancování definovat poněkud konkrétněji. Rozdělíme chudé obyvatelstvo do tří skupin (Opočenská, Kunová, 2012):

- **Extrémně chudí** – do této skupiny spadají lidé, kteří jsou většinou nezaměstnaní anebo jejich příjem není schopný pokrýt ani jejich základní lidské potřeby. Mohou to být lidé bez domova, sociálně vyloučené osoby nebo jedinci jejichž zdravotní stav nedovoluje vykonávat soustavně pracovní činnost, na základě které by generovali příjem v dostatečné výši. Této skupině není mikrofinancování primárně určeno. Aby mikrofinance dlouhodobě pomáhaly zlepšovat životní standard jedinců i celé

společnosti, musí být primárně určeny na investici. Je více než pravděpodobné, že většina obyvatel spadající do této skupiny by mikrofinanční půjčku brala spíše jako úvěr spotřební, a v budoucnu měla problémy s jejím splacením. Ovšem najdou se i výjimky, kdy mikrofinanční investice může mít úspěch i v případě extrémně chudých lidí.

- Ekonomicky aktivní chudí – patří sem skupina obyvatelstva, jež je schopná z příjmů pokrýt své vlastní náklady na obživu, bydlení a zdravotní péči. Tito lidé většinou nemají dostatečné prostředky k tomu, aby si část jejich příjmu uspořili. Proto jakákoliv náhlá událost, nemoc, ztráta zaměstnání či jiný výdaj, může jejich životní úroveň výrazně zhoršit. Tato skupina je hlavním příjemcem mikrofinancování. Tito lidé mají možnost mikrofinanční půjčky vhodně investovat do rozvoje původního či nového podnikání, a generovat tak dostatečné příjmy na splacení přijatého úvěru a současně také zvyšovat životní úroveň daného jedince.
- Nižší střední příjmová třída – příjmy jedinců v této skupině jsou stabilní a spolehlivé. Tito lidé jsou často schopni odvádět část svých příjmů na spoření či pojištění. Tato skupina není hlavním příjemcem mikrofinancování. Ovšem vysoké procento obyvatelstva z této kategorie mikrofinančních služeb využívá. Poskytování půjček těmto subjektům je levnější a méně riskantní než v předchozích dvou skupinách. Drobní podnikatelé z nižší střední příjmové třídy mají možnost investovat vyšší částky, na základě kterých jsou schopni generovat vyšší zisky. MFI by neměly upřednostňovat tuto kategorii na úkor ekonomicky aktivních chudých lidí, které jejich služby potřebují mnohdy více a jsou na nich zcela závislí.

2.5.2 Mikrofinanční klientela z hlediska pohlaví

Ženy jsou označovány za jednu z hlavních skupin příjemců mikrofinancí. Důvody proč MFI cílí hlavně na ženy (Opočenská, Kunová, 2012):

- Ženy jsou nejchudší obyvatelky světa – ženy mnohdy nemají dostatečný přístup ke vzdělání. Role ženy ve společnosti se liší v rozdílných kulturách. Často je žena považována pouze jako pečovatelka o domácnost a rodinu. Z toho důvodu jsou do škol posílány zejména chlapci, kteří se díky vyššímu vzdělání lépe uplatní na trhu práce. Nezaměstnanost žen je celosvětově výrazně vyšší než u mužů.
- Ženy splácí půjčky spolehlivěji než muži – ženy mají v mnoha případech menší sklony k riziku než muži. Díky tomu jsou často schopny svou podnikatelskou aktivitu trvale udržet a pravidelně splácet své dluhy.

- Ženy investují větší část příjmů do rodiny – dle mnoha výzkumů ženy investují své příjmy na chod domácnosti, vzdělání svých dětí, nákup ošacení a oblečení a pouze zanedbatelnou část vynakládají na své aktivity. Muži naopak téměř půlku svých příjmů využívají na uspokojování svých vlastních potřeb.
- Ženy vykazují lepší spolupráci v rámci mikrofinančních skupin – silným motivačním faktorem žen je riziko neúspěšného podnikatelského záměru. Ženy cítí zodpovědnost a loajálnost vůči své vlastní skupině. Věnují svůj čas vzdělávání a snaží se udělat maximum pro jejich budoucí úspěch. Tímto přístupem významně ovlivňují udržitelnost mikrofinancí.
- Ženy jako aktivní členky společnosti – ženy dnes mají možnost významně ovlivňovat své okolí. Díky přístupu ke kapitálu zvyšují svou kvalifikaci, své kompetence, schopnosti a dovednosti. Podporují své vlastní postavení ve společnosti a dokážou se vzájemně podporovat. Úspěchy kolegyně jsou tím nejlepším příkladem a zároveň i motivačním prvkem pro ostatní.
- Přístup žen k majetku a finančním službám jako součást lidského kapitálu – ženy v mnoha státech nemají stejná práva jako muži. Jednou z ukázek může být nemožnost žen držet majetek. Ženy nesmějí vlastnit půdu, budovy nebo domácí zvířata. Tato problematika je často spojena s nedostačujícím přístupem žen ke kapitálu a k finančním službám. Mikrofinance mohou být jedním z nástrojů, jak bojovat za práva žen.

2.6 Rozdíly mezi MFI a komerčními bankami

Rozdíly mezi organizacemi zabývajícími se poskytováním mikropůjček a komerčními bankami se dají rozdělit do několika oblastí. Podle autorů Whiley a Klempson (2011) to mohou být institucionální rozdíly, odlišnosti v souvislosti s portfoliem, vyhodnocováním rizika nebo risk managementem.

2.6.1 Institucionální rozdíly

Institucionální difference jsou jedny ze zásadních rozdílů mezi MFI a komerčními bankami (Whiley, Klempson, 2011):

- Komerční banky jsou formální instituce, nad kterými dohlíží centrální banka. Mikrofinanční instituce se mohou vyskytovat v mnoha variantách různých právních forem.

- Mikrofinancující instituce často získávají svůj personál z nefinančního sektoru. Některé dokonce považují za nevýhodu, má-li potenciální uchazeč o zaměstnání předchozí zkušenosti s klasickým bankovníctvím. Zatímco pracovníci komerčních bank jsou většinou profesionální bankéři.
- Obrovské rozdíly se dají také vypořádat v rozhodovacích strukturách obou sektorů. V komerčních bankách se setkáváme s centralizací rozhodovacích pravomocí. Naopak v organizacích zabývajících se mikrofinancováním existují většinou decentralizované rozhodovací struktury.
- Mikrofinanční organizace nabízejí svým klientům také nefinanční podporu a asistenci. Snaží se pomáhat rozvíjet podnikatelské myšlenky a produkty žadatelů. Tato pomoc je přístupná nejen před a v průběhu mikrofinanční transakce, ale také následně po ukončení vzájemné spolupráce.
- Zcela zásadní rozdíly existují v získávání nových klientů. U komerčních bank mnohdy stačí jednoduchá forma marketingové komunikace a klient si do patřičné instituce najde cestu sám. U mikrofinancování je tato problematika poněkud složitější. Zaměstnanci mikrofinancujících institucí musí často potenciální klientelu navštěvovat doma a osobně vysvětlovat jejich produkty.
- Úřední dny a hodiny ve formálních finančních institucích jsou nastaveny dle požadavků klientů. Banky mají své úřední dny a hodiny jasně dané bez ohledu na časové možnosti klientely.
- Procesy nastavené v neformálním sektoru jsou často triviální a snadno zapamatovatelné. Místní obyvatelé se v této oblasti dokážou snadno zorientovat. Formální finanční sektor je reprezentován zdoluhavými a často komplikovanými procedurami, ve kterých se mohou lidé z venkovských oblastí s nižším stupněm vzdělání často ztratit.

2.6.2 Portfolio

Evidentní rozdíly jsou i v portfoliu mezi komerčními bankami a MFI (Whiley, Klempson, 2011):

- Komerční banky nabízejí mnohem vyšší úvěry než MFI.
- MFI zprostředkovávají půjčky s kratším splátkovým cyklem než komerční banky.

- MFI vyvíjejí své produkty přesně dle požadavků jejich klientely. Například tzv. stupňovité půjčky, kdy zákazníci postupují kontinuálně od velmi nízkých částek až k půjčkám s vysokou hodnotou.
- Komerční banky vyžadují peníze na spořicích účtech nebo nemovitost jako zástavu. Podmínky ručení u mikrofinančních institucí jsou flexibilní a odvíjí se od možností lidí v dané oblasti. Existují například i speciální formy jako skupinové ručení.
- Úrokové sazby MFI jsou výrazně vyšší než u tradičních bank. Důvodem je náročnost spravování mnoha malých úvěrů nebo osobní návštěvy klientů.

2.6.3 Vyhodnocování rizika a risk management

Ve vyhodnocování rizika a ve způsobu řízení rizika existuje absolutně jiný přístup z pohledu MFI a z pohledu komerčních bank (Whiley, Klempson, 2011):

- Komerční banky obecně preferují půjčování již zaběhnutým a funkčním podnikatelským aktivitám. Jednou z podmínek mnohdy bývá jasný a definovaný podnikatelský plán.
- Rozhodovací proces o přidělení úvěru v komerčních bankách se převážně staví na podnikatelském plánu a finančních záznamech potenciálního žadatele. Tyto instituce pak také vůbec neberou v potaz personální motivaci jedince a jeho schopnost dosáhnout úspěchu.
- MFI vyvinuly odlišné způsoby řízení rizika. Snaží se například pomocí pobídek motivovat dlužníky k včasnému a úplnému splacení jejich úvěrů.
- Mikrofinancující organizace evidují historii splácení jednotlivých zákazníků. Na základě této historie pak rozhodují o poskytnutí dalšího úvěru ve vyšší hodnotě.
- Skupinové půjčky jsou samy o sobě výborným motivačním prvkem pro včasné splacení půjček.

2.7 Mikrofinance a podnikání

Mikrofinance jsou účinným nástrojem na podporu a rozvoj podnikání. Ovšem ne každý podnik a subjekt je ideálním kandidátem. Proto je potřeba nadefinovat nejen podnik, ale také vymezit jednotlivé kategorie podniků. Dle nařízení komise ES č. 800/2008 se podnikem rozumí: *„Každý subjekt vykonávající hospodářskou činnost, bez ohledu na jeho právní formu. K těmto subjektům patří zejména osoby samostatně výdělečně činné a rodinné podniky vykonávající řemeslné či jiné činnosti a obchodní společnosti nebo sdružení, která běžně*

vykonávají hospodářskou činnost.“ Součástí definice jsou termíny jako OSVČ nebo rodinný podnik. To bývají nejčastěji výrazy spojované s mikrofinančními službami a takové subjekty vznikají mnohdy právě díky mikropůjčkám.

Počet zaměstnanců a finanční prahy vymežující kategorie podniků (*Nariženi komise ES č. 800/2008*):

- Kategorie mikropodniků, malých a středních podniků je složena z podniků, které zaměstnávají méně než 250 osob a jejichž roční obrat nepřesahuje 50 milionů EUR, nebo jejichž bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 43 milionů EUR.
- V rámci kategorie malých a středních podniků jsou malé podniky vymezeny jako podniky, které zaměstnávají méně než 50 osob a jejichž roční obrat nebo bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 10 milionů EUR.
- V rámci kategorie malých a středních podniků jsou mikropodniky vymezeny jako podniky, které zaměstnávají méně než 10 osob a jejichž roční obrat nebo bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 2 miliony EUR.

Právě mikropodniky a malé a střední podniky (MSP) bývají velmi často příjemci mikrofinančních služeb.

2.7.1 Sociální podniky

Ve spojitosti s mikrofinancemi se také často vyslovuje termín sociální podniky. Dle Evropské Komise (EK, 2011) cíle sociálních podniků (SP) jsou významné dopady v sociální a environmentální oblasti. SP vytváří trvale udržitelná pracovní místa, usnadňují sociální a pracovní integraci jedince a celkově tak zvyšují kvalitu sociální a zdravotní péče. SP se snaží o efektivní snižování emisí a odpadů a používají přírodní zdroje a energie efektivněji. Zaměřují se na inovace a podporují používání internetu. EK používá tento pojem pro podnikatele:

- jehož primárním cílem je dosažení sociálního dopadu spíše než generování zisku pro vlastníky a shareholdery,
- který operuje na trhu a produkuje zboží nebo služby na podnikatelských principech a inovativní cestou,
- který používá přebytky hlavně za účelem dosažení sociálního dopadu,
- který podniká zodpovědně a transparentně s patřičnou zainteresovaností zaměstnanců, zákazníků a stakeholderů.

Sociální podniky také velmi často patří mezi mikrofinanční klientelu a mikrofinance umožňují vznik těchto subjektů.

2.8 Mikrofinance z pohledu investora

V souvislosti s mikrofinancemi se většinou rozumí poskytovaná pomoc chudým lidem. Ovšem je důležité se na tuto problematiku podívat i z opačné strany – z pohledu investora. Mikrofinance se v posledních letech pozvolna dostávají do portfolia investorů. Jaká je motivace investorů zařadit mikrofinance do jejich plánů? Důvodů může být několik. Zásadním z nich je určitě míra výnosu. MyELEN.com v současnosti nabízí produkty, kde výnos pro investora činí okolo 10 % p. a. Důležitým faktorem při rozhodování o investici je bezesporu riziko. Riziko může být výrazně omezeno spoluprací se známými a spolehlivými MFI, které mají patřičné zkušenosti s mikrofinančními službami. Najdou se i investoři, kteří rádi pomohou a mají dobrý pocit z toho, že na základě jejich investice se mohou realizovat lidé, kteří to nejvíce potřebují (myELEN.com, 2013).

Mikrofinance definitivně patří do skupiny socially responsible investment (SRI). Jako společensky odpovědná investice je označovaná taková, která dlouhodobě přináší investorům zisky a zároveň má pozitivní sociální dopad na společnost.

2.9 Přínosy mikrofinancování

Mikrofinancování sebou přináší značné množství výhod a pozitivních dopadů na společnost. Přínosy financování jsou dle Opočenské, Kunové (2012) a myELEN.com (2013):

- poskytování kapitálu lidem, kteří by jinak na půjčky a ostatní finanční instrumenty nedosáhli,
- snižování nezaměstnanosti,
- dlouhodobé budování trvale udržitelných pracovních míst,
- ochrana lidí před chudobou, sociálním a finančním vyloučením,
- boj proti diskriminaci žen, rasové či věkové,
- pomoc při začleňování minoritních skupin do společnosti,
- omezování vlivů lichvářů a jiných neformálních subjektů, kteří parazitují na úkor druhých,
- zvyšování životní úrovně,
- regionální rozvoj a růst konkurenceschopnosti,

- podpora vzdělávání.

2.10 Kritika mikrofinancování

Předcházející podkapitola se věnovala pozitivním efektům plynoucím z používání mikrofinancování. Tento nástroj má však i negativní dopady a své odpůrce. Uveďme proto některé negativní ohlasy.

Richard Rosenberg ve svém článku publikovaném na stránkách organizace CGAP (2009) polemizuje, zda mikrofinance skutečně zvyšují příjmy chudých lidí a jejich spotřebu. Dle autora nikdy žádná studie nedokázala, zda mají mikrofinanční služby takový dopad na chudé obyvatelstvo. Nicméně i tak autor uvádí, že mikrofinance velmi významně ovlivňují životy nejchudších v dobrém slova smyslu.

Se zajímavým tvrzením přichází český technik, teolog a odborník na rozvojovou pomoc Tomáš Nožička (Blog Tomáše Nožičky, 2009). Tvrdí, že mikrofinance jsou pouze nástrojem k lichvě a obohacování se již bohatých lidí. Mikrofinance na počátku jejich rozvoje byly většinou dotovány, a proto úrokové sazby byly velmi nízké či dokonce nulové. Autor článku tvrdí, že úrok vyšší než 20 % se dá označit za lichvu. Dokonce přirovnává mikrofinancování k dnešním spotřebním úvěrům, které jsou poskytovány nebankovními institucemi jako HomeCredit nebo Provident. Dle pana Nožičky jsou takto vysoké úroky trapné a jde o obohacování se na úkor chudých lidí.

Mikrofinance se také často kritizují kvůli neprůhledným aktivitám MFI. Existují MFI, jejichž činnosti nejsou dostatečně transparentní. Veškeré takovéto pochybnosti svádí ke spekulacím, že pomoc chudým není primárním motivem poskytovatelů kapitálu.

V evropském kontextu odpůrci kritizují mikrofinance v souvislosti s nízkou poptávkou po těchto službách. Kritici tvrdí, že pomoc chudobou postiženým a sociálně vyloučeným lidem v evropských podmínkách přináší sebou daleko větší náklady než jejich výnosy.

3 Mikrofinance v Evropě

V souvislosti s mikrofinancemi se asociuje zejména problematika rozvojových zemí. Nicméně mikrofinance nacházejí své uplatnění i v ekonomikách rozvinutých. Ačkoliv mikrofinance ve vyspělejších zemích nabývají jiných rozměrů, základní idea tohoto nástroje je stejná - pomoci chudým a sociálně slabším v boji proti chudobě, sociálnímu a finančnímu vyloučení.

Na evropském poli existuje v dnešní době mnoho institucí podporující a prezentující mikrofinance. EU se také ztotožnila s tímto nástrojem a zavedla různé programy a iniciativy, které se opírají o mikrofinancování.

Mikrokredit (mikropůjčka, mikroúvěr) je dle EK (EMN, 2013): „*Půjčka nepřesahující částku 25 000 EUR na podporu rozvoje samostatně výdělečné činnosti a mikropodnikání.*“ Mikropůjčka je určena primárně pro mikropodniky zaměstnávající méně než 10 pracovníků a s ročním obrátem menším než 2 miliony EUR, kteří v současnosti tvoří 91 % všech evropských podnikatelů a pro nezaměstnané nebo ekonomicky neaktivní, kteří nemají přístup k tradičním bankovním službám.

3.1 Historie mikrofinancování v Evropě

Po vzniku novodobého konceptu mikrofinancí v 70. letech 20. století se začaly mikrofinance prudce rozvíjet v 80. a 90. letech do Asie, Afriky, Latinské Ameriky a v posledních letech i do Evropy. V centrální a východní Evropě se mikrofinance poprvé objevily po pádu Berlínské zdi. Mikroúvěr zde dnes reprezentuje dynamicky se rozvíjející finanční sektor. Mikrofinance našly, v konkurenci zastaralého bankovního sektoru s neschopností uspokojovat nově se objevující potřebě, své uplatnění. Mikroúvěry dokázaly zaplnit mezeru na trhu a mikro podnikatelé jsou díky nim v současnosti schopni zajistit si své vlastní živobytí. Co se týče institucionální zastoupení, fungují zde v této oblasti zejména MFI a neziskové organizace. Ovšem v posledních letech se i u komerčních bank zaznamenává zvýšený zájem o mikrofinancování. V západní Evropě jsou mikrofinance stále poměrně limitovanou oblastí. Mikrofinance jsou v západní Evropě vnímány jako nástroj ekonomického růstu a sociální soudržnosti (EMN, 2013).

3.2 Potřeba mikrofinancování v zemích EU

Některé aspekty mikrofinancování se ztotožňují s jejich principy v rozvojových zemích. Na druhou stranu existují i diametrálně odlišné faktory, které působí v evropském prostředí. V Evropě funguje vysoce rozvinutý finanční sektor. Nicméně i tak je určité procento obyvatelstva úplně nebo částečně finančně vyloučeno.

Jedna třetina start-upů je spouštěna z řad nezaměstnaných. Tito lidé mají často problémy najít zaměstnání. Důvody mohou být různé – diskriminace, neochota pracovat za příliš nízkou mzdu nebo nedostatečné vzdělání. Ovšem i nezaměstnaný člověk může mít dobrý nápad a k němu vytvořený podnikatelský plán, který má šanci na úspěch. Právě mikrofinance by měly pomoci zpřístupnit kapitál tomuto segmentu obyvatelstva (EMN, 2013).

V EU bylo v roce 2012 15,9 % osob samostatně výdělečně činných (Eurostat, 2013). Největší podíl takto pracujících lidí je v Řecku, a to konkrétně 31,9 %. Naopak nejnižší údaje jsou zaznamenány v Estonsku – pouze 8,3 %. 28,3 % OSVČ v EU zaměstnává další pracovníky. Data jsou prezentovaná v Tabulce 2. Je důležité doplnit, že mikrofinancování pomáhá nejen zajistit tzv. sebe-zaměstnávání, ale také vytváří další pracovní místa.

Tabulka 2 Podíl OSVČ na celkovém počtu zaměstnaných

	Podíl OSVČ(%)
EU	15,9
Řecko	31,9
Estonsko	8,3

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat (2013)

Mikrofinance mohou být efektivním nástrojem zabydlení migrujícího obyvatelstva. Člověk, který se snaží najít práci v zahraničí, se mnohdy ocitá ve velmi složité situaci. Jazyková bariéra, kulturní odlišnosti nebo nízká sociální participace, to vše významně ovlivňuje začlenění jedince v nové společnosti. Pro takové jedince je obtížné získat zaměstnání. Mikrofinance jsou řešením, jak pomoci těmto lidem. Nejedná se pouze o snazší přístup ke kapitálu, ale zejména zde hrají důležitou roli služby v oblasti poradenství, které je často pro tyto občany klíčové. V roce 2012 bylo Eurostatem (2013) naměřeno celkem 15,2 milionu cizinců pracujících v EU. V relativní hodnotě to je 7 % z celkové zaměstnanosti tohoto regionu.

Malé a střední podniky tvoří jádro západoevropského ekonomického systému. 99 % start-upů z dvou milionů každý rok jsou tvořeny právě malými a středními podniky (EMN, 2013). Tyto entity mají, jak již bylo řečeno, ekonomický, ale zejména i významný sociální dopad. Schopnost bankovníctví uspokojit právě malé a střední podniky je klíčová. Vyloučení určitého segmentu z bankovníctví často vytváří bariéry pro vznik nových podnikatelských aktivit a má tak zcela jednoznačně negativní vliv na ekonomiku státu.

Mikrofinanční služby, ať už poskytované bankami nebo jinými prostředníky, je třeba neustále rozvíjet. Mikrofinance mohou pomoci vypěstovat start-upy a usnadnit jejich vznik, mohou také pomoci vybudovat jedinci určité postavení a udržovat si jistou míru nezávislosti. Jak můžeme slyšet z řad představitelů EU – mikrofinance hrají důležitou roli v přispívání dodržování Lisabonské Strategie pro růst, zaměstnanost a sociální soudržnost.

3.3 Hlavní charakteristiky mikrofinancí v EU

V roce 2012 vydala organizace EMN studii, která se zabývá mikrofinančním sektorem v EU v letech 2010 – 2011 (Bendig, Unterperg, Sarpong, 2012). Tento průzkum se zabýval institucemi členských států EU, nečlenských států východní Evropy a potenciálních kandidátů na členství v EU, které poskytují půjčky do výše 25 000 EUR. Průzkumu se zúčastnilo 154 institucí z 376 oslovených. Autoři průzkumu nicméně uvádějí, že počet subjektů poskytující mikrofinanční služby v EU by mohl být 500 až 700, a to nezahrnují komerční banky, družstevní záložny a podobné organizace, které také mnohdy distribuují úvěry nižší než uvedená hranice. Důležité je také zmínit, že v této studii se za mikropůjčku považuje jak úvěr na podporu a rozvoj podnikatelských aktivit, tak i úvěr na pokrytí osobních potřeb, jako třeba nájemné, stravování, atd.

Studie se zúčastnily i velmi malé entity, které vyplatí pouhé desítky úvěrů za rok. Z prezentovaných dat vyplývá, že 78 % organizací distribuovalo minimálně 20 půjček za rok 2011, 69 % minimálně 50 půjček a 54 % institucí více jak 100 půjček.

V roce 2011 MFI celkem vyplatily 204 080 mikropůjček v celkové hodnotě 1 047 milionů EUR. V roce 2010 to bylo 178 572 mikroúvěrů v částce 779 milionů EUR. Podíváme-li se například do roku 2003, tak bylo vyplaceno 27 000 úvěrů v hodnotě 210 milionů EUR. Z prezentovaných údajů je patrná rostoucí tendence, což dokazuje i zájem o tuto formu finančních služeb.

Tabulka 3 Parametry vyplacených půjček v letech 2003, 2010, 2011

	2003	2010	2011
Počet vyplacených půjček	27 000	178 572	204 080
Celková hodnota vyplacených půjček (tis. EUR)	210 000	779 000	1 047 000

Zdroj: vlastní zpracování dle Bendig, Unterperg, Sarpong (2012)

Průměrná výše mikroúvěru je 5 135 EUR, zahrneme-li pouze členy EU je to 7 129 EUR. Ženy byly v roce 2011 příjemcem úvěrů ve 38 % případů, oproti průzkumu z roku 2009 je to nárůst o 11 %. Cílovým zákazníkem byli v roce 2011 z 12 % imigranti a etnické minority, což vykazuje pokles o 1 % v komparaci s rokem 2009. Uvedená data jsou prezentována v Tabulce 4.

Tabulka 4 Komparace příjemců mikropůjček v letech 2009, 2011

Příjemce mikropůjčky	2009	2011
Ženy	38 %	27 %
Etnické minority a imigranti	12 %	13 %

Zdroj: vlastní zpracování dle Bendig, Unterperg, Sarpong (2012)

Zajímavá jsou i data na koho se MFI při poskytování úvěrů zaměřují. Na prvním místě jsou s 82 % start-upy, o místo druhé se společně dělí se 72 % již existující podniky a OSVČ bez zaměstnanců. Podivuhodné je také, že pouze 22 % MFI cílí své aktivity na SP.

Část průzkumu se také zabývala misí jednotlivých institucí. Tabulka 5 ukazuje výsledky studie. Nejrozšířenější je jednoznačně tvorba nových pracovních míst se 72 %, následuje podpora mikropodniků s 69 %, podpora MSP s 53 %, finanční vyloučení s 49 %, sociální vyloučení a boj proti chudobě s 42 %, boj proti diskriminaci žen 39 % a zplnomocnění minorit s 33 %.

Tabulka 5 Nejčastější mise MFI

Mise MFI	Počet zabývajících se MFI (%)
Tvorba nových pracovních míst	72
Podpora mikropodniků	69
Podpora MSP	53
Boj proti finančnímu vyloučení	49
Boj proti sociálnímu vyloučení a chudobě	42
Boj proti diskriminace žen	39
Zrovnoprávnění minorit	33

Zdroj: vlastní zpracování dle Bendig, Unterperg, Sarpong (2012)

3.4 Instituce a fondy v rámci EU

Řídící orgány EU mají k mikrofinancování v posledních letech poměrně vřelý vztah a vidí v tomto nástroji potenciál. Několik institucí se podílí na podpoře mikrofinančních programů v rámci EU. Na všech iniciativách, ať už finančně nebo jinými prostředky, se podílí EK. Dalším významným subjektem je také Evropská investiční banka (EIB), která například financuje program Progress. Neméně důležitou roli má také Evropský investiční fond (EIF), který se podílí jak na vývoji, tak i správě v dalších podkapitolách zmíněných iniciativ.

K financování mikrofinančních programů jsou také využívány zdroje ze strukturálních fondů EU. Čerpají se prostředky z Evropského sociálního fondu (ESF) a Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF).

3.5 Mikrofinanční iniciativy v rámci EU

EU neposkytuje mikroúvěry přímo začínajícím či již zaběhlým podnikatelům, ale dává záruky, půjčky nebo kapitál zprostředkovatelům, skrze které mohou jednotlivci nebo podniky získávat zdroje. Existují čtyři iniciativy v rámci EU, které se tímto sektorem zabývají.

3.5.1 Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace (CIP)

Rámcový program pro konkurenceschopnost a inovace se zaměřuje hlavně na malé a střední podniky. Cílem tohoto projektu je podpora inovací, zlepšení přístupu k finančním prostředkům a poskytování služeb za účelem podpory rozvoje regionů. Tento rámcový program probíhá v období 2007 – 2013 a celkem bylo v rámci tohoto programu vyčleněno 3 621 milionů Eur. V současnosti už je připravena navazující verze fungující v období 2014 - 2020, jehož název je Program pro konkurenceschopnost podnikání a malých a středních

podniků (COSMO). V programu COSMO je plánovaná asistence pro minimálně 40 000 podniků rezultující ve vznik 1200 nových obchodních produktů, služeb nebo procesů ročně (EK, 2013).

3.5.2 Mikrofinancování Progress

Evropský nástroj mikrofinancování Progress (EMPF) existuje od roku 2010. Tento projekt má za úkol zlepšovat výsledky v rámci EU v pěti oblastech (EK, 2013):

- zaměstnanost,
- sociální začleňování a ochrana,
- pracovní podmínky,
- boj proti diskriminaci,
- rovnost mužů a žen.

V nabídce tohoto programu jsou mikropůjčky určené k zahájení či rozšiřování podnikání. Mikrofinancování Progress neposkytuje peníze přímo žadatelům, ale pomáhá konkrétním poskytovatelům mikroúvěru navyšovat možné objemy půjček, a v důsledku toho roste počet klientů. Progress poskytuje záruky žadatelům, čímž rozměňuje riziko poskytovatele kapitálu a zajišťuje přísun kapitálu k MFI a ostatním organizacím, které fungují na principech mikrofinancování. Účastnit programu Progress se mohou (EK, 2013):

- člověk, který se chce stát OSVČ, založit si mikropodnik nebo sociální podnik,
- nezaměstnaní,
- lidé, kteří strávili určitou dobu mimo trh práce.
- lidé, kteří nemají možnost dosáhnout na běžně nabízené úvěry.¹

Program Progress je spravován EIF. Na jeho podpoře se také podílí EK a EIB.

V rámci programu Progress z půjček benefitovalo dle výroční zprávy za rok 2012 více než 6 000 podnikatelů v celkové částce dosahující 50 000 000 EUR. V březnu 2013 měl program 26 participujících institucí v 15 zemích Evropy. Mezi tyto subjekty se řadí nejen bankovní subjekty, ale také nebankovní a veřejné instituce (Implementation of the EMPF, 2013).

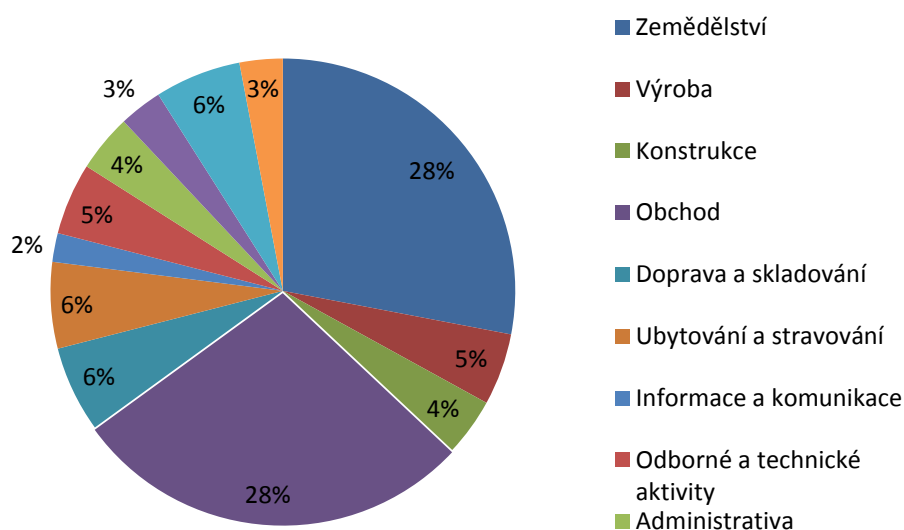
Výroční zpráva prezentuje zajímavé statistiky týkajících se příjemců úvěrů. 85,04 % podnikatelů ve věku 25 – 54 let obdrželo půjčku od prostředníka. 39,7 % případů výpůjček

¹ Za relevantní se považují důvody typu: jste žena, jste příliš mladý či starý, atd.

bylo žen. I přestože, ve více jak 60 % případů byla půjčka zprostředkována muži je uvedená hodnota pozitivní, protože dle Eurostatu pouze 34,4 % všech podnikatelů v Evropě jsou ženy. 31,89 % příjemců mikroúvěru bylo v době podání aplikace nezaměstnaných a program Progress jim pomohl k založení vlastního podniku. 80 % všech podpořených podniků v rámci této iniciativy jsou mladší než tři roky.

Pozoruhodný je i pohled na skladbu sektorů, které byly z těchto zdrojů financovány. Tento ukazatel je prezentován na Obrázku 3. Nejvyšší zastoupení má jednoznačně zemědělství a obchod, oba shodně po 28 %. Ostatní sektory mají poměrně vyrovnané zastoupení (Implementation of the EMPF, 2013).

Obrázek 3 Rozdělení příjemců mikropůjček dle sektorů

Zdroj: vlastní zpracování dle Implementation of the EMPF (2013)

3.5.3 Program JEREMIE

Program JEREMIE (Joint European Resource for Micro to Medium Enterprise) byl vyvinut EK společně s EIF. Primárním cílem tohoto programu je podpora přístupu MSP k finančním zdrojům skrze Strukturální fondy EU. Příspěvky z ERDF se alokují mezi půjčky a záruky a investují se do podnikatelských záměrů. Výhodou tohoto programu je, že vrácený kapitál se včetně zisků reinvestuje zpátky do podniků (EK, 2013).

Tento program podporuje (EK, 2013):

- vytváření nových podniků nebo rozšiřování již existujících,
- přístup k investičnímu kapitálu sloužícímu k modernizaci a diverzifikace podnikových aktivit, vývoj nových produktů, bezpečnost a penetrace na nové trhy,
- vědu a výzkum, technologie, inovace a podnikání,
- produktivní investování vytvářející trvale udržitelná pracovní místa.

3.5.4 Program JASMINE

Program JASMINE (Joint Action to Support Micro-finance Institutions in Europe) je iniciován EK, EIB a EIF. Tento program se zabývá zejména oblastí mikrokreditních úvěrů. JASMINE byl zřízen proto, aby zvýšil možné kapacity poskytovatelů mikropůjček a MFI, a aby umožnil jejich udržitelné a životaschopné fungování. V první fázi tohoto projektu bylo vybráno 15 nebankovních poskytovatelů kapitolů v Evropě a jejich personál byl náležitě vyškolen. V druhé fázi bylo vybráno 30 nebankovních institucí. Podstatnou roli při fungování tohoto programu má EIF, který kromě podpory finanční poskytuje také technickou pomoc ostatním subjektům (EK, 2013).

3.6 Další organizace zabývající se mikrofinancováním v Evropě

V Evropě existují i další instituce, subjekty nebo programy, které se věnují mikrofinancování. V následujících podkapitolách budou představeny ty nejvýznamnější z nich.

3.6.1 European Microfinance Network (EMN)

Evropská mikrofinanční síť (EMN) byla spuštěna zakládajícími členy v roce 2003 společně s EK a institucí French Caisse des Dépôts et Consignations (CDC). EMN je v současnosti mezinárodní nezisková organizace. Byla založena za účelem spojení expertů z oblasti mikrofinancování a subjektů zabývajících se tímto sektorem. EMN čítá 87 aktivních členských institucí z 22 zemí Evropy. EMN nabízí svým členům e-learningovou výuku, kurzy, konference, vzájemné návštěvy nebo debaty s tematikou mikrofinancí. Networking a výměna informací pomocí nejmodernějších metod jsou doplněny čtvrtletně vycházejícím zpravodajem (EMN, 2013).

V minulosti se EMN zabývala programy jako například Mikropůjčky a imigranti nebo Rovnost pohlaví. V dnešní době se zabývá Osobní mikropůjčkou, Finančním vzděláváním nebo programem JASMINE.

3.6.2 Network of European Financial Institutions For Small and Medium Sized Enterprises (NEFI)

Síť evropských finančních institucí pro MSP (NEFI) vznikla v roce 1999. Skládá se ze 17 institucí pocházejících ze 17 členských států EU. Mimo jiné jsou jejím členy jedna organizace z Německa – KfW Bankengruppe a Českomoravská záruční a rozvojová banka z ČR (ČMZRB). V roce 2012 organizace NEFI aktivně podpořila a financovala více než 541 500 MSP v celkové částce přesahující 63 miliard €. Hlavní cíle NEFI jsou (NEFI, 2013):

- vzájemná výměna znalostí a informací s institucemi EU a jinými subjekty v rámci evropského společenství zabývajícími se problematikou MSP,
- usnadnit přístup malým a středním podnikům k finančním službám,
- pěstování vzájemné spolupráce a učení se s evropskými finančními institucemi za účelem zlepšení finančních podmínek pro MSP.

3.6.3 European Microfinance Platform (EMP)

Evropská mikrofinanční platforma (EMP) byla založena v roce 2006. Je to dynamicky se rozrůstající síť institucí a aktivních jedinců, kteří se angažují v oblasti mikrofinancí. Základním cílem tohoto seskupení je podpora evropských mikrofinančních orgánů fungujících v rozvojových zemích. Důležitou aktivitou EMP je usnadňování komunikace a výměna informací mezi zainteresovanými subjekty. Vizí EMP je stát se ústředním bodem ve spojení mezi Evropou a jižními státy skrze aktivní členy (EMP, 2013).

3.6.4 Microfinance Center for Central and Eastern Europe (MFC)

Mikrofinanční centrum pro střední a východní Evropu (MFC) přináší dohromady 103 organizací z 27 států z Evropy a západní Asie. Mísí tohoto seskupení je přispívat ke snižování chudoby a rozvoji lidského potenciálu skrze podporu sociálně orientovaného a trvale udržitelného mikrofinančního sektoru, který poskytuje adekvátní finanční i nefinanční služby chudým rodinám a drobným podnikatelům. MFC je k službám pro více jak 800 000 klientů s nízkými příjmy (MFC, 2011).

Programy, kterými se MFC zabývá, se věnují pěti základním oblastem – sociální výkonnost, management, finanční vzdělávání, výzkum a budování kapacit. MFC dlouhodobě přispívá k rozvoji mikrofinancování zejména v zemích východní Evropy (MFC, 2011).

3.7 Bariéry mikrofinancování v Evropě

V Evropě je v posledních letech rozeznána potřeba mikrofinančních služeb. Aby mohl tento sektor lépe uspokojovat potřeby svých klientů, musí také bojovat proti několika nástrahám současnosti (EMN, 2013):

- současné prostředí je vysoce rozvinuté a konkurenční v oblasti služeb. Existuje mnoho institucí, které nabízejí spotřební úvěry s vysokým úrokem. Následkem toho lidé často uvíznou v dluhové pasti,
- pevně zakotvený sociální systém často chybí při podpoře lidí budujících své vlastní podnikatelské aktivity,
- nedostatek podnikatelské kultury,
- nedostatek krátkodobých finančních zdrojů pro pokrytí provozních nákladů malých podniků,
- vysoká závislost na veřejném sektoru,
- nevhodný právní rámec plynoucí ze zákona bojujícího proti lichvě.

Nicméně i přes výše uvedené problémy počet žadatelů o mikrofinanční služby stále expanduje.

3.8 Shrnutí potenciálu mikrofinancování v Evropě.

Mikrofinanční sektor může nabídnout své služby nejméně 11 milionům obyvatel na evropském trhu (Nowak, 2006). Potenciál mikrofinancí leží v oblasti (Evers, Jung, Ramsden, 2005):

- poskytnutí přístupu k finančním zdrojům pro start-upy a existující malé podniky a připravit je na spolupráci s bankou,
- postavení mostu mezi sociálně vyloučenými a dlouhodobě nezaměstnanými, kteří jsou zcela závislí na sociálním systému a pomoci jim k návratu zpátky do ekonomiky skrze vybudování samostatně výdělečné činnosti,
- poskytování nástrojů pro lokální a regionální rozvoj skrze investice do sociálně slabých komunit,
- vytváření pracovních míst.

3.9 Zhodnocení mikrofinančního sektoru v Evropě

Mikrofinance se v Evropě stávají jedním z velmi významných nástrojů pro podporu SVČ, mikropodnikání a MSP. Programy v rámci EU - CIP, EMPF, JEREMIE a JASMINE mají

pozitivní vliv na subjekty zabývající se mikrofinancováním v členských státech. Je velmi důležité, že se EU věnuje této problematice a ukazuje členským státům, které nástroje by mohly fungovat v podpoře lidí ohrožených chudobou.

Kladně lze hodnotit i existenci organizací zabývajících se mikrofinancováním jako například EMN, MFC, NEFI, které jsou vynikajícím zdrojem pro MFI, co se týče získávání informací, poskytování školení nebo jiné spolupráce.

4 Německo

V Německu žije 15,8 % obyvatelstva na hranici chudoby nebo sociálního vyloučení. Průměr ve státech EU 27 činí 16,9 %. Nezaměstnanost v srpnu 2013 byla v Německu pouhých 5,2 % (Eurostat (b), 2013). V oblasti nezaměstnanosti patří Německo k nejúspěšnějším státům v Evropě.

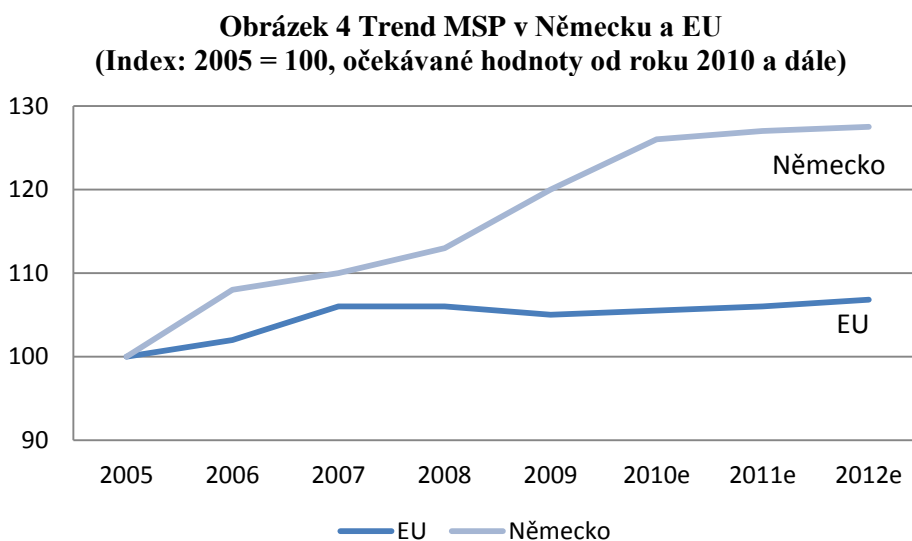
Tabulka 7 prezentuje strukturu německého hospodářství. Lze vypořadovat, že mikro podniky se na celém počtu podnikatelských subjektů podílí z 83,3 % (Přehled údajů SBA v Německu, 2012). Mikro, malé a střední podniky dohromady tvoří 99,5 % celé německé ekonomiky a zaměstnávají 62,7 % obyvatelstva. Tento poměr je nezanedbatelný, a proto podpora vzniku nových podnikatelských subjektů je absolutně nezbytná.

Tabulka 6 Počet podniků v Německu a jejich podíl na zaměstnanosti za rok 2011

	Počet podniků		Zaměstnanost	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Mikro podniky	1 745 398	83,3	4 753 024	19,2
Malé podniky	286 970	13,7	5 667 339	22,9
Střední podniky	54 300	2,7	5 102 403	20,6
Mikro, malé a střední podniky	2 086 668	99,5	15.522.766	62,7
Velké podniky	9 647	0,5	9 228 272	37,3
Celkem	2 096 315	100,0	24 751 038	100,0

Zdroj: vlastní zpracování dle Přehledu údajů SBA v Německu (2012)

Obrázek 4 vyjadřuje v čase trend vývoje počtu MSP. Na první pohled je patrné, že Německo je v počtu MSP výrazně nadprůměrné v porovnání s průměrem EU a rozdíl se od roku 2007 neustále navyšuje.

Zdroj: vlastní zpracování dle Přehledu údajů SBA v Německu (2012)

Německo patří ke státům s nejvyšším počtem imigrantů. V roce 2011 se dle Eurostatu (a, 2013) umístilo hned za Velkou Británií s celkovým počtem 489 422 imigrantů.

4.1 Mikrofinanční sektor v Německu

33 německých MFI se zúčastnilo průzkumu EMN v roce 2012. Základní statistické údaje o mikrofinančním sektoru v Německu jsou prezentovány v Tabulce 7. Ke konci roku 2011 bylo 3 932 aktivních klientů. Hodnota vyplacených půjček v roce 2011 byla 187 986 627 EUR. Celkový počet poskytnutých úvěrů byl 11 231. 55 MFI je v současnosti v Německu.

Tabulka 7 Údaje o mikrofinančním sektoru v Německu ke konci roku 2011

Počet aktivních klientů	3932
Hodnota vyplacených půjček	187 986 627 EUR
Počet vyplacených úvěrů	11 231
Počet MFI v Německu	55

Zdroj: vlastní zpracování dle Bendig, Unterperg, Sarpong (2012)

V Tabulce 8 jsou prezentovány cílové segmenty MFI. 38 % úvěrů bylo poskytnuto začínajícím podnikatelům, 8 % úvěrů ženám, 8 % imigrantům nebo etnickým minoritám, 4 %

klientům pod hranicí chudoby a 1 % lidem žijícím ve venkovských oblastech (Mikrokreditfonds, 2013).

Tabulka 8 Cílové segmenty za rok 2012

Cílový segment	Zastoupení (%)
Začínající podnikatelé	38
Ženy	8
Imigranti nebo etnické minority	8
Obyvatelstvo žijící pod hranicí chudoby	4
Obyvatelstvo z venkovských oblastí	1

Zdroj: vlastní zpracování dle Mikrokreditfonds (2013)

V Německu existují dva modely zprostředkující mikrofinanční služby:

1. Model, který koordinuje instituce KFW Bankengruppe a skrze regionální banky distribuuje půjčky nepřesahující 25 000 EUR lidem, jimž jejich situace umožňuje dosáhnout na klasické bankovní služby. KFW Bankengruppe je speciální instituce pro ekonomický rozvoj pracující jménem německé vlády. Hlavní oblasti působení této banky je podpora rozvoje MSP, investice v environmentální ochraně a spolupráce na financování sociálních programů.
2. Tzv. model spolupráce, který cílí na klientelu, která by za normálních okolností neměla přístup k bankovním službám. V tomto modelu hrají hlavní roli instituce Deutsches Mikrofinanz Institut (DMI), banka GLS a MFI.²

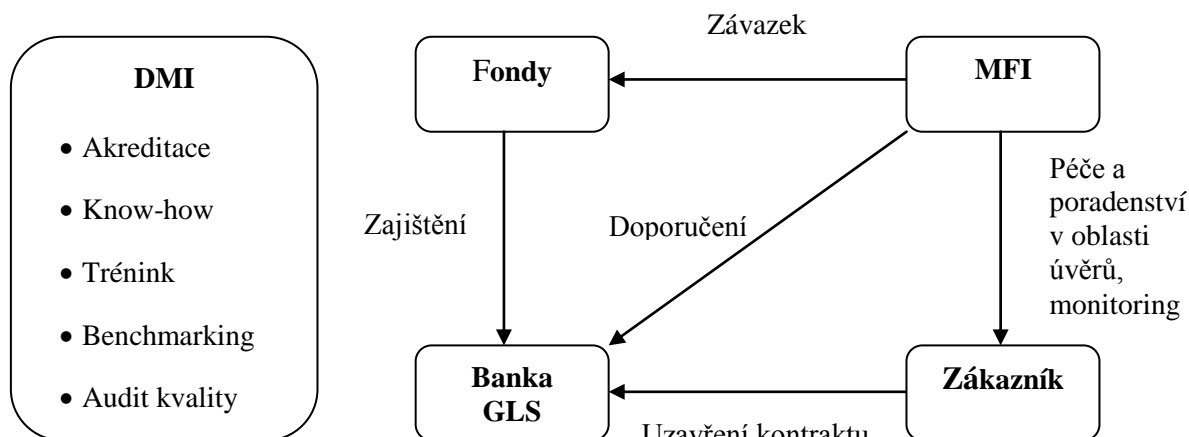
4.2 Mikrofinanční infrastruktura v Německu

Obrázek 5 vyjadřuje strukturu mikrofinančního sektoru v Německu. Na tomto trhu existuje pět subjektů. Jsou to:

- DMI,
- banka GLS,
- Mikrokreditfonds Deutschland,
- MFI,
- zákazník.

² V textu se bude dále hovořit výhradně o tomto modelu, nebude-li uvedeno jinak.

Obrázek 5 Mikrofinanční schéma v Německu

Zdroj: vlastní zpracování dle Mikrokreditfonds (2013)

Všech pět účastníků trhu bude nyní detailněji popsáno v následujících subkapitolách.

4.3 Deutsches Mikrofinanz Institut (DMI)

Deutsches Mikrofinanz Institut (DMI) byl založen v roce 2004. Impuls přišel od podpůrných organizací, které měly zájem, aby jejich klienti získali snadnější a rychlejší přístup k finančním zdrojům. V současnosti má DMI 80 členů. Stát se účastníky mohou jak právnické, tak i fyzické osoby (DMI, 2013).

DMI se snaží o dlouhodobé zajišťování kvality německého mikrofinancování. DMI akredituje MFI. Akreditace je zajímavá zejména pro ty subjekty, které chtějí jejich portfolio postavit převážně na mikropůjčkách. Další z funkcí DMI je poskytování tréninku a školení všem zainteresovaným subjektům. Dále se sdružení DMI snaží o monitoring ostatních států v Evropě, na základě čehož vyvíjí metody, které se dají aplikovat v německých mikrofinancích. Učí MFI pracovat se speciálním softwarem, které lze mimo jiné také použít k řízení rizik a benchmarkingu. Pravidelně se také pořádají setkání s politickými zástupci a ostatními zainteresovanými stranami. Zástupci DMI se účastní různých konferencí ať už v měřítku regionálním, národním nebo světovém (DMI, 2013).

4.4 Mikrokreditfonds Deutschland

Mikrokreditfonds Deutschland byly založeny v lednu v roce 2010 Ministerstvem práce a sociálních věcí. Cílem bylo zdokonalit přístup ke kapitálu pro začínající a mikro podniky. V rámci této instituce byla vytvořena celonárodní síť nabízející mikroúvěry v celkové

hodnotě přesahující 100 milionů EUR. Zdroje pocházejí jak z ESF, tak i z německých vládních programů. V plánu je do roku 2015 vyplatit více jak 15 000 úvěrů. Mikrokreditfonds Deutschland slouží k zajištění proti riziku selhání (Mikrokreditfonds, 2013).

Implementace projektu Mikrokreditfonds Deutschland byla svěřena do rukou banky GLS. Hlavním úkolem je vybudování sítě MFI, díky kterým budou mít potenciální žadatelé snadný přístup k mikropůjčkám. MFI musí poskytovat snadný a rychlý přístup ke kapitálu.

Každá mikropůjčka průměrně dle údajů DMI (2013) vytvoří jeden a půl pracovního místa. V porovnání s ostatními programy dotovanými německou vládou je projekt Mikrokreditfonds Deutschland vysoce efektivní. Zhruba 40 % portfolia je rozděleno mezi klientelu s migrační minulostí. Speciální důraz je kladen také na ženy.

4.4.1 Model spolupráce

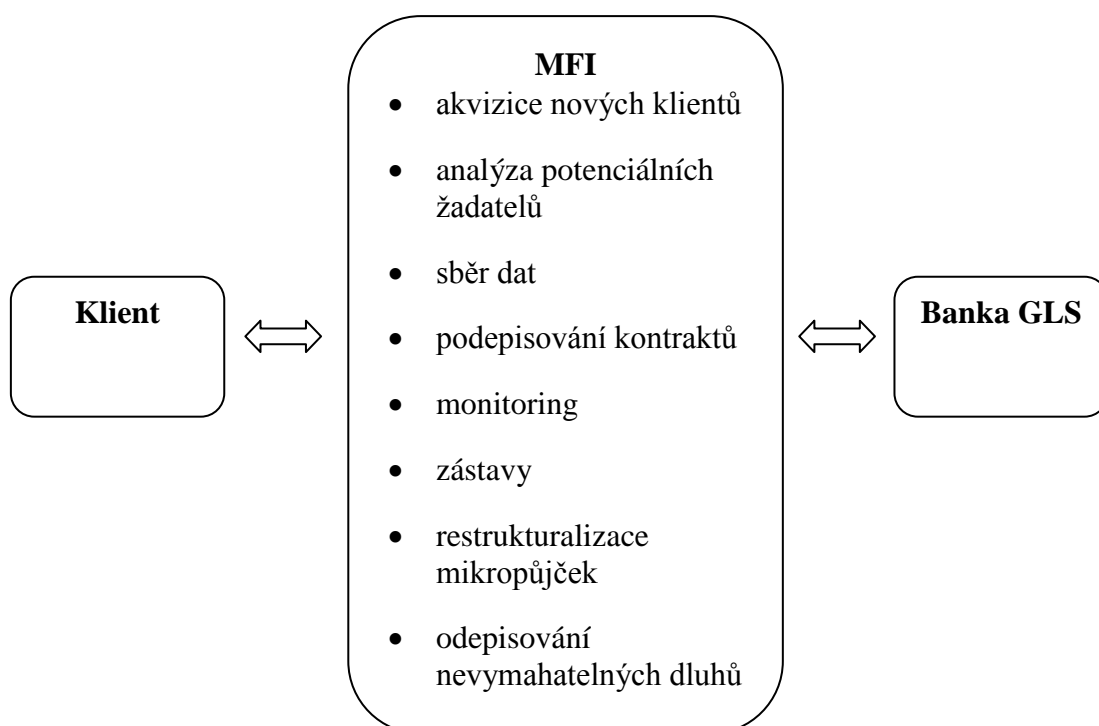
Základním prvkem celého projektu je spolupráce mezi bankou GLS a MFI. MFI nemají ze zákona právo poskytovat půjčky přímo klientům, a proto kontrakt o poskytnutí půjčky je uzavřen mezi bankou GLS a žadatelem (Mikrokreditfonds, 2013).

4.4.2 Hlavní úkoly MFI

MFI je v Německu dle Mikrokreditfonds (2013) definována takto: *„MFI jsou poradenské firmy, asociace nebo nadace, které se starají o převážnou část celého procesu mikropůjčky od akvizice klienta, přes jeho monitoring až po úplné splacení. MFI nemají právo vyplácet půjčky, a proto musí být kontrakt podepsán mezi bankou GLS a klientem.“*

Obrázek 6 vystihuje mikrofinanční proces v Německu. MFI koordinuje celý proces půjčky. Začíná to prvním kontaktem s klientem a končí úplným splacením půjčky. Banka GLS je subjekt, který celý proces administruje na základě informací poskytnutých MFI. Veškeré činnosti jsou velmi jednoduché a rychlé a banka GLS administruje celý proces, aniž by přišla do styku s příjemcem úvěru. Komunikace mezi bankou GLS a MFI funguje na základě webové platformy. MFI jsou tím subjektem, s kterým má potenciální klient těsný vztah a mají v kompetenci vytvořit žadateli produkt na míru, který by v klasickém bankovním sektoru nikdy neměl šanci získat (Mikrokreditfonds, 2013).

Obrázek 6 Mikrofinanční proces v Německu

Zdroj: vlastní zpracování dle Mikrokreditfonds (2013)

Je důležité zmínit, že MFI ručí do výše 20 % z celého objemu vyplacených úvěrů. Tyto zdroje slouží jako ochrana proti riziku nezaplacení a musí být uloženy v hotovosti v bance GLS. V případě, že klient není schopen mikroúvěr splatit, je zbylých 80 % uhrazeno ze zdrojů Mikrokreditfonds Deutschland.

4.4.3 Budování institucí a profesionalizace

Mikrofinanční sektor v Německu je stále poměrně novým odvětvím. MFI se neustále učí a hledají optimální cesty a řešení, jak zefektivnit a usnadnit přístup znevýhodněným lidem ke kapitálu. Úspěšná MFI se rozpozná na základě tří kritérií (DMI, 2013):

- rozvoj tržně orientovaných půjček vycházejících z potřeb zákazníků,
- mít efektivní proces, z kterého vyplývá trvale udržitelný obchodní model,
- mít vyvážené portfolio s odpovídajícím rizikem.

V současnosti spouští ministerstvo nadnárodní projekt, který má vést k výměně příkladů dobré praxe s ostatními institucemi zabývajícími se mikrofinancováním v Evropě. Výstupem projektu by měla být příručka pro nově vznikající MFI, která by jim měla pomoci v implementaci příkladů dobré praxe.

4.4.4 Spolupráce s regiony

Důležitá je také spolupráce MFI s regionálními organizacemi. Mohou sem patřit například banky, instituce podporující průmysl a obchod, úřady práce, pracovní agentury, nadace, ministerstva, atd. Všechny tyto organizace mají stejné sociální povinnosti a podobné cíle a proto je spolupráce s nimi velmi významná. Jaké výhody mohou plynout pro MFI (Mikrokreditfonds, 2013):

- propagace MFI nástrojem word of mouth³,
- financování zakládání MFI,
- financování provozních výdajů,
- podpora rozvoje produktů pro specifické cílové skupiny.

4.5 Banka GLS

Banka GLS je považována za první sociální a ekologickou banku v Německu. Byla založena v roce 1974 a v současnosti financuje okolo 20 000 projektů a podniků. Banka GLS se zaměřuje zejména na kulturní, sociální a ekologické projekty jako například nezávislé školy a školky, organické farmy, pečovatelské domy, projekty pro nezaměstnané nebo obchod se zdravou výživou. Nedílnou součástí bankovní praxe v GLS je transparentnost, a proto jsou veškeré půjčky zveřejňovány v magazínu Bankspiegel (Banka GLS, 2013).

4.6 Mein mikroredit

Mein mikroredit je podpůrný internetový portál, jehož cílem je pomoc při vyhledávání patřičné MFI v Německu. Lidé, kteří chtějí s podnikáním začít nebo již začali, mají možnost, skrze internetové stránky www.mein-mikroredit.de, najít pro ně vhodnou MFI. Na stránkách Mein mikroredit si přijdou na své i lidé hovořící například rusky, anglicky nebo turecky (mein-mikroredit.de, 2013).

4.7 Parametry mikroreditních programů

Německé mikrofinanční programy se člení dle cílové klientely. První cílovou skupinou jsou lidé ohrožení chudobou, sociálním a finančním vyloučením. Druhou skupinou jsou podniky. Existují MFI, které mají svou klientelu určenou ještě specifičtěji, například organizace podporující jen start-upy, jen nezaměstnané nebo jen imigranty. Jsou ovšem i instituce, které podporují v rámci svého portfolia více segmentů (Guichandut, 2007).

³ Nástroj marketingové komunikace, kdy spokojení zákazníci samovolně šíří informace o produktu, značce, atd.

Dostupnost německých mikrokreditních programů je po celém Německu. Jsou MFI specializující se pouze v rámci regionu, ale jsou také subjekty působící napříč celým Německem (Guichandut, 2007).

Úroková míra mikrokreditních programů je 8,9 % p. a.⁴ Obecně jsou půjčky krátkodobé s maximální dobou splatnosti do tří let. Splácení mikropůjček většinou probíhá měsíčně, ovšem je možné i splatit celý úvěr najednou na konci období. MFI v Německu si neúčtují žádné další poplatky. Ručení většinou řeší všechny MFI zvlášť. Někdy MFI požadují pouze reference, někdy i velmi malou částku z osobních zdrojů jako nezbytný předpoklad pro udělení půjčky (mein-mikrokredit.de, 2013).

4.8 Příklad mikropůjčky

Představme si pro názornou ukázkou produkt od MFI Kapitalinstitut Deutschland GmbH & Co. Kg, která je akreditovaným partnerem DMI (Kapitalinstitut Deutschland, 2012). Tato MFI poskytuje mikropůjčky po celém Německu. Základní podmínkou pro získání mikroúvěru je podnikání na území Německa. Úroková míra činí 8,9 % p. a. Délka splácení je 1 – 36 měsíců. Maximální půjčka může být:

- 10 000 EUR v případě první žádosti.
- 15 000 EUR v případě druhé žádosti (předpokládá se úspěšně splacení prvního úvěru).
- 20 000 EUR v případě každé další žádosti.

MFI rozhodne o vyplacení úvěru nejpozději do tří týdnů po kompletaci žádosti. Rozhodnutí o vyplacení půjčky nevychází pouze z účetních dat, finančních výkazů, atd., ale je brána v potaz i osobnost jednice a jeho individuální charakteristiky. MFI se snaží si s klientem vybudovat osobní vztah a proces celé spolupráce lze rozfázovat na tři části – konzultace, financování, podpora. Záruky nejsou vždy nutně vyžadovány, nicméně zvyšují pravděpodobnost akceptace žádosti o mikropůjčku. Běžné záruky jako ručitel nebo hmotný majetek mohou být doplněny i například životním pojištěním nebo spořicí účet. MFI si neúčtuje žádné další poplatky a nemá žádnou preferovanou oblast podnikání (Kapitalinstitut Deutschland, 2012).

⁴ Národní standardní úroková míra platná od 16. 2. 2012.

5 Česká republika

ČR má nejnižší procento lidí žijících na nebo pod hranici chudoby a sociálního vyloučení. V oblasti nezaměstnanosti ČR dlouhodobě patří ke státům s nejnižším počtem nezaměstnaných občanů. Dle Eurostatu (b, 2013) byla míra nezaměstnanosti v srpnu 2013 v ČR 6,9 %, v zemích EU 27 je to 10,9 %. Fakta ukazují, že ČR v oblasti trhu práce a sociálního zabezpečení vede poměrně dobře v porovnání s ostatními státy v Evropě. Zmíněné údaje však neznamenají, že ČR nemusí řešit problematiku z tohoto sektoru.

Tabulka 9 prezentuje strukturu podnikání v ČR za rok 2011. Z tabulky je patrné, že mikro podniky mají jednoznačně nejpočetnější zastoupení v české ekonomice. Na struktuře českého hospodářství se podílí z 95,4 %. Mikropodniky společně s podniky malými a středními tvoří 99,9 % české ekonomiky. Zajímavé jsou i údaje o zaměstnanosti dle velikosti firem v ČR. Velké podniky zaměstnávají 30,1 % české populace. Jen o 0,8 % více zaměstnávají mikropodniky. Mikrofinance jako jeden z nástrojů pro podporu vzniku a rozšiřování drobných, malých a středních podniků by v ČR určitě našly své uplatnění. Tato oblast by neměla být opomínána hlavně vzhledem k její důležitosti (Přehled údajů SBA v ČR, 2012).

Tabulka 9 Počet podniků v ČR a jejich podíl na celkové zaměstnanosti za rok 2011

	Počet podniků		Zaměstnanost	
	Počet	Podíl v %	Počet	Podíl v %
Mikro podnik	889 707	95,4	1 055 675	30,9
Malý podnik	34 591	3,7	659 681	19,3
Střední podnik	6 642	0,7	673 286	19,7
Mikropodniky a MSP	930 940	99,9	2 388 642	69,9
Velký podnik	1 379	0,1	1 026 640	30,1
Celkem	932 319	100,0	3 415 582	100,0

Zdroj: vlastní zpracování dle Přehledu údajů SBA v ČR (2012)

V ČR mají občané možnost půjčit si peníze jak od bank, tak i od nebankovních institucí. České zákony ani nijak neomezují výši úrokových měr. V § 218 trestního zákoníku se hovoří o lichvě, nicméně nejsou stanoveny žádné konkrétní parametry, které lichvu definují. Je pouze na uvážení věřitelů a dlužníků, jaká výše úrokové míry je ještě únosná a rozumná, a jaká se dá označit za lichvu.

5.1 Mikrofinanční sektor v ČR

Dle dostupných informací neexistují žádné statistické údaje o mikrofinančním sektoru v ČR, o které by bylo možné se opřít. V ČR jsou některé subjekty, které se mikrofinancemi zabývají a pokouší se o jejich propagaci. Existují i jiné organizace, jejichž některé produkty jsou mikrofinancování velmi blízké. Tyto instituce budou detailněji popsány v následujících podkapitolách.

V roce 2012 společnost PricewaterhouseCoopers Česká republika, s. r. o. vypracovala dle zadání Ministerstva pro místní rozvoj ČR studii, která se zabývala analýzou možností poskytování mikropůjček v ČR. Studie obsahovala kromě analýzy trhu v ČR, také zahraničí a poslední část se zabývala oblastí doporučení. Kromě této zprávy dle dostupných zdrojů neexistuje žádný průzkum mikrofinančního sektoru, který by byl iniciován ať už soukromou nebo veřejnou institucí. Existují průzkumy napříč Evropou, které monitorují oblast mikrofinancí v jednotlivých státech. Nicméně ČR, ani žádná instituce odtud pocházející se nikdy nezúčastnila.

5.2 Subjekty zabývající se mikrofinancováním v ČR

Následující podkapitoly jsou soustředěny na subjekty, které se mikrofinancováním přímo zabývají, nebo nabízejí produkty jim velmi příbuzné.

5.2.1 Microfinance, a. s.

Společnosti Microfinance, a. s. byla založena v únoru 2007. Cílem bylo představit české a evropské společnosti mikrofinancování a vytvořit portál jako nástroj pro zprostředkování možného investování do rozvojových zemí.

5.2.2 My Electronic Loan Exchange Network – MyELEN.com

Provozovatelem portálu myELEN.com je společnost Microfinance, a. s. Motto pilotního projektu myELEN.com “Small amounts, big difference“ přesně vystihuje princip založení internetového portálu myELEN.com. Hlavním posláním tohoto projektu je přesun kapitálu od těch, kterým přebývá k těm, kteří trpí nedostatkem. MyELEN.com tak nabízí alternativní formu investice s poměrně vysokým úrokem pro všechny evropské investory a filantropy. Skrze portál myELEN.com lze investovat do rozvoje podnikání v Mexiku, Turecku, Bolívii, Brazílii nebo České republice (myELEN.com, 2013).

Portál myELEN.com nabízí pět možností investování (Microfinance, 2012):

- Půjčky MFI - Zájemce o tento produkt financuje MFI s níž má myELEN.com dobré zkušenosti. MFI zapůjčené peníze dále distribuuje mezi místní chudé obyvatele, kteří již začali nebo mají zájem začít podnikat.
- Půjčky farmářům bez prostředníků - Tým myELEN.com spolupracuje s neziskovými organizacemi, které monitorují farmáře v místech, kam by se měly finanční zdroje přesunout. Na základě doporučení neziskové organizace jsou skrze portál myELEN.com peníze investovány přímo do konkrétního farmáře.
- Členství v kooperativách - myELEN.com přišla se zajímavou formou inovace v oblasti mikrofinancování, tím jsou právě členství cizinců v kooperativách. Tento produkt umožňuje investorům pravidelně spořit společně s ostatními členy kooperativy nebo vložit menší částku dle rozhodnutí vkladatele. Kromě ročního garantovaného výnosu se také vyplácí dividendy, které se odvíjejí od úspěchu hospodaření dané kooperativy.
- Financování social business projektu - Tímto projektem lze podpořit trvale udržitelné projekty, které mají významný vliv na rozvoj komunit v rozvojových zemích, ale i v ČR. Investuje se do projektů, které myELEN.com podrobí důkladné analýze na základě dlouholetých zkušeností.
- Garantování filantropických investic v myELEN.com - Filantrop formou bezúročné půjčky přebírá část rizika u vybraných projektů, které díky této garanci mají širší možnosti při získávání kapitálu.

Každá investice sebou přináší určitá rizika a ani v případě internetového portálu myELEN.com tomu není jinak. Dlouholeté zkušenosti a praxe týmu myELEN.com se snaží minimalizovat možnosti defaultu. Nicméně i tak zůstávají určitá rizika, kterým se nedá předejít – krach podpořené MFI, farmáře, kooperativy nebo projektu, přírodní katastrofa, obchodní rizika, atd. Filantropové a investoři neriskují své peníze zbytečně, ale každá investice do mikrofinancí sebou přináší i patřičné výhody. Mohou to být zajímavé úroky, pohybující se okolo 10 % p. a., podpora trvale udržitelné investice s pozitivním dopadem na nejchudší obyvatelstvo, participace na rozvoji místních komunit nebo kvalitní nástroj k propagaci investora (Microfinance, 2012).

Při založení projektu myELEN.com bylo primárním cílem zprostředkovat investice do rozvojových zemí. Nicméně od roku 2012 tým myELEN.com spustil možnost investovat i v ČR⁵ (myELEN.com, 2013).

5.2.3 Nadační fond Microfinance

Nadační fond Microfinance byl zřízen v roce 2007 společností Microfinance, a. s. Primárním cílem nadačního fondu je šířit osvětu v oblasti mikrofinancování v České republice a pomoci nejchudším obyvatelům v rozvojových zemích při získávání mikrofinančního kapitálu. Mezi hlavní aktivity Nadačního fondu patří pořádání seminářů pro odbornou i širokou veřejnost a správa internetového portálu www.nfmf.cz. Zmíněný internetový portál se skládá ze tří částí (Nadační fond mikrofinance, 2012):

- Klasické rozvojové projekty – první část má za úkol seznámit zájemce s realizací projektů v rozvojových zemích českými neziskovými organizacemi. Projekty se týkají všech možných typů pomoci od výstavby škol až po záchranu ohrožených druhů zvířat.
- Mikrofinancování – druhý pilíř se zabývá samotným mikrofinancováním. Nadační fond Microfinance spolupracuje s českými neziskovými organizacemi, které monitorují farmáře v zemích třetího světa a podílí se tak na zprostředkování půjčkám těmto zemědělcům.
- E-learningový kurz – cílem tohoto modulu je poskytovat ucelené informace o rozvojové spolupráci, mikrofinancování a globálním rozvojovém vzdělávání.

5.2.4 Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s. (ČMZRB)

Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s. byla zapsána do obchodního rejstříku v roce 1992. Cílem tohoto speciálního bankovního subjektu je formou záruk a úvěrů podpora různých oblastí ekonomiky s hlavním cílem rozvoje malého a středního podnikání. Nejdůležitějšími produkty banky jsou záruky, půjčky a úvěry a finanční příspěvky a dotace. Banka ČMZRB úzce spolupracuje s Ministerstvem průmyslu a obchodu (MPO). Programy pro MSP za rok 2013 jsou následující (ČMZRB, 2013):

- Program ZÁRUKA – hlavním cílem tohoto programu je prostřednictvím záruk a finančních příspěvků k požadovanému úvěru umožnit realizaci podnikatelského záměru malého podniku a usnadnit obnovu MSP, které byly zasaženy povodní v roce 2013. ČMZRB nevstupuje do samotného jednání žadatele o úvěr. Nejprve doporučí

⁵ Viz případová studie 5.6

klientovi, aby si u komerční banky zjistil, zda bude potřeba ručení a případně v jaké výši. ČMZRB ručí až do výše 70 % jistiny úvěru. Žadatelé se nemohou s prosbou o půjčku obrátit na kteroukoli komerční banku, ale pouze na subjekty, které mají s ČMZRB uzavřenou smlouvu o spolupráci. V současnosti to jsou: Česká spořitelna, Equa bank, Komerční banka, GE Money bank, Raiffeisenbank, Unicredit Bank, Sberbank, Waldviertler Sparkasse von 1842.

- Program INOSTART – jde o program záruk za úvěry v Olomouckém a Moravskoslezském kraji. Cílovou klientelou toho programu jsou inovativní podnikatelé v Moravskoslezském kraji. Poskytovatelem úvěru v tomto programu je Česká spořitelna, a. s.
- Program zvýhodněných regionálních úvěrů v Jihočeském kraji – žadatelé o půjčku v rámci tohoto programu mohou být malé podniky a obce v Jihočeském kraji.

5.2.5 JIC Fond

JIC Fond se přetransformoval v roce 2012 z fondu mikropůjček. Zřizovatelem je Jihomoravské inovační centrum (JIC). JIC definuje fond jako souhrn finančních prostředků určených k poskytování financování podnikatelským subjektům pro podporu jejich podnikatelských záměrů. Cílem fondu je podpora MSP, případně začínajících inovativních technologických firem. JIC spolufinancuje projekty v Jihomoravském regionu.

Mikropůjčka je v případě JIC definována jako střednědobý úvěr ve výši 250 000 Kč – 750 000 Kč se splatností zpravidla 3 roky, s možností odkladu o 12 měsíců a možností předčasného splacení bez dodatečných poplatků. Míra úročení je 3 % p. a. Mikroúvěr musí být účelová půjčka a z těchto prostředků musí být například uhrazeny náklady na patentové rešerše, dokončení výzkumu a vývoje, přímou výrobu, propagační a marketingovou činnost spojenou s uvedením inovativního produktu na trh, atd. Potenciálním příjemcem mikropůjčky musí být jen podnikatelské subjekty (fyzické nebo právnické osoby) vykonávající podnikatelskou činnost směřující k vytvoření nových nebo rozšíření stávajících výrobků či služeb nebo zlepšení jejich užitných vlastností, vstupu na nové trhy, zavedení nových postupů či změn ve výrobě, distribuci, řízení, organizaci práce nebo kvalifikaci pracovní síly, schválené pro členství v Inovačním inkubátoru. JIC fond získává finanční prostředky zejména od zřizovatelů JIC, z programů vyhlášených orgány státní správy ČR, z programů EU, od soukromých subjektů a z vlastní činnosti JIC (Jana Fleissigová, 2013).

5.2.6 Fond mikropůjček v Moravskoslezském kraji

Moravskoslezský kraj společně s městem Ostrava zprovoznil Fond mikropůjček. Pro rok 2013 do tohoto fondu vyčlenil 5 milionů Kč. Potenciální žadatelé musí být MSP s dobou životnosti kratší než 3 roky a musí jít o inovativní projekt. Fond mikropůjček funguje na bázi spolufinancování projektů zabývajících se výzkumnou a vývojovou činností, směřujících k uvádění na trh nových produktů, případně rozšíření stávajících, zavádění nových postupů ve výrobě, atd. Maximální výše úvěru pro jeden subjekt může být 500 000 Kč. Jednou z podmínek je, že minimálně 20 % z částky úvěru musí být financováno z vlastních zdrojů. Výše úroku činí 2 % p. a. a doba splatnosti je 3 roky, ve výjimečných případech může být i 5 let. Úvěr je jistěn směnkou, kterou vystavuje příjemce podpory a avalovanou nejméně jednou fyzickou osobou (Regionální inovační strategie, 2012).

5.3 Nástroje pro podporu začínajícím podnikatelům, drobným, malým a středním podnikům

Mikrofinance v evropském kontextu zahrnují zejména podnikatelské úvěry začínajícím a drobným podnikatelům. Vzhledem k nízké existenci mikrokreditů v ČR je nutné uvést také jejich substituční nástroje.

5.3.1 Komerční banky

Produkty komerčních bank mohou být jedním ze substitutů mikrofinancování. V ČR existují banky, které obsluhují jak osobní, tak i firemní klientelu. Uvedme, proto příklady produktů, které nabízejí komerční banky pro začínající a drobné podnikatele.

Komerční banka, a. s. (KB) nabízí produkt s názvem Profi úvěr. V rámci tohoto podnikatelského úvěru je možné financovat oběžná aktiva, pořizovat hmotný investiční majetek a financovat provozní potřeby. Úvěr může být krátkodobý (se splatností do jednoho roku), střednědobý (se splatností do pěti let) a dlouhodobý (se splatností do sedmi let). Komerční banka prohlašuje, že při získávání tohoto produktu je výrazně zrychlený a zjednodušený proces. Nezbytností pro získání úvěru je doložení účetní závěrky včetně daňového priznání a zprávy auditora za poslední dvě období a aktuální rozvahu a výkaz zisku a ztrát včetně doplňujících údajů. Lze získat půjčku i bez doložení příjmů, ovšem daný klient musí mít běžný účet u KB po dobu minimálně šest měsíců (Komerční banka, 2013).

Česká spořitelna, a. s. (ČS) nabízí produkt přímo pro začínající podnikatele. Je to program Inostart zmíněný již v souvislosti s ČMZRB. Díky tomuto programu jde však získat peníze na začátek svého podnikání pouze v Moravskoslezském a Olomouckém kraji. ČS na svých internetových stránkách prezentuje jak napsat podnikatelský plán a nabízí také zdarma konzultaci tohoto plánu s firemním specialistou. ČS poskytuje i jiné produkty pro podnikatele. Ty jsou však zaměřeny na podniky s delší historií a pro začínající a drobné podnikatele jsou nedostupné (Česká spořitelna, 2013).

5.3.2 Aktivní politika zaměstnanosti

V rámci aktivní politiky zaměstnanosti existuje několik nástrojů. Jedním z nich je zřízení společensky účelného pracovního místa (SÚPM), které je upravováno § 113 zákona o zaměstnanosti. Úřad práce (ÚP) může uchazeči o zaměstnání poskytnout příspěvek na zřízení SÚPM, které uchazeč pro sebe zřídí za účelem zahájení SVČ. Základním předpokladem tvorby SÚPM je nízký stav nabídky práce z hlediska profesního nebo územního. Osoba, která zahájila SVČ na základě dohody s ÚP může do 30 dnů od uzavření dohody požádat o překlenovací příspěvek, který je určen na úhradu provozních nákladů spojených s výkonem SVČ. Problematika překlenovacího příspěvku je vyhrazena § 114 zákona o zaměstnanosti (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013).

5.3.3 Družstevní záložny

Družstevní záložny mohou být z nástrojů jak financovat podnikatelské aktivity. Dle Světové rady družstevních záložen (2013) lze kempeličky definovat jako: *„Finanční sdružení vlastněné svými členy, které poskytují spoření, půjčky a ostatní finanční služby svým členům.“*

Dle České národní banky (ČNB) existuje v ČR 14 družstevních záložen (ČNB, 2013). Družstevní záložny mohou sloužit jako poskytovatelé úvěrů. Základní podmínkou pro využívání jejich služeb je členství v družstvu. Členem je možné se stát po zaplacení poplatku, který například u ANO spořitelního družstva činí 1 000 Kč, s tím, že do 18 měsíců od zaplacení vstupního poplatku musí být doplacen zbytek částky, což činí 16 000 Kč (ANO, 2013). Spořitelni a úvěrová družstva mnohdy nabízejí úvěry levnější a snáze dostupnější než u běžných komerčních bank. Například Akcenta spořitelni a úvěrové družstvo nabízí úvěr pro podnikatele, ale vyžaduje zajištění nemovitostí, a to minimálně do výše 70 % (Akcenta, 2013). Uvedme ještě podmínky od spořitelního družstva Artesa, která stejně tak jako Akcenta požaduje ručení nemovitostí, a to maximálně do výše 70 % její hodnoty (Artesa, 2013).

5.4 Operační program podnikání a inovace 2007 – 2013 (OPPI)

MPO připravilo v rámci OPPI celkem 15 programů na podporu podnikání a inovací. Kapitál pochází z 85 % ze strukturálních fondů a z 15 % ze státního rozpočtu. Do programů se mohou hlásit všechny projekty, které nebudou realizovány na území Prahy. V rámci tohoto programu jsou podporovány nástroje jako Start, Progres, Záruka, kde zprostředkovávajícím subjektem je ČMZRB. Dále se lze opřít o podporu ve formě poradenství, marketingu nebo pomoc při rozvoji lidského kapitálu. Zajímavým nástrojem pro podporu do začátku podnikání byl program Start, nicméně tento program již v současnosti nefunguje (MPO, 2012).

5.5 Koncepce podpory malých a středních podnikatelů na období 2014 – 2020

Koncepce podpory malých a středních podniků na období 2014 – 2020 je realizována MPO (MPO, 2012). Zásadním cílem této koncepce je stanovení prioritních oblastí podpory na období 2014 – 2020. Primárním zdrojem kapitálu jsou strukturální fondy EU, které jsou doplněny financemi pocházejícími z národních prostředků. V rámci koncepce byla zveřejněna její vize: „*Český podnikatel = nápady, sebevědomí, konkurenceschopnost a prosperita.*“ Cíle koncepce jsou:

- posílit postavení malých a středních podniků v české ekonomice a růst jejich konkurenceschopnosti v evropském a světovém kontextu.
- podpořit snižování energetické a materiálové náročnosti MSP,
- rozvíjet a zkvalitňovat podnikatelské prostředí a zvyšovat kvalitu poradenských služeb pro MSP, včetně zvýšení atraktivity technického a přírodovědného vzdělávání, posílení a rozvoje technické inteligence,
- rozvíjet inovační schopnost a efektivitu nakládání s duševním vlastnictvím MSP a rozvoj podnikatelské a inovační infrastruktury.

5.6 Případová studie – farmář ze severu

Ing. Martin Rosenbaum a jeho manželka Jana vlastní farmu s názvem Lukava v Jindřichovicích pod Smrkem, část obce Dětřichovec, v Libereckém kraji. Žijí se třemi dětmi na farmě, kde chovají ovce. Tato oblast spadá do mikroregionu Frýdlantsko v severních Čechách. Majitelé farmy sháněli finanční prostředky, které by jim umožnily zprovoznit sýrárnu, kde by ekologickou cestou vyráběli sýry z ovčího mléka. Bylo potřeba financovat výstavbu výroby sýrů a sklepa pro zrání sýra. Tyto úpravy zahrnovaly pořízení pastéru,

nádoby, sýrařský stůl, pomůcky k výrobě mléčných produktů, pracovní nábytek, chladicí box, vakuovou baličku, chlazený prodejní pult, lednici, váhu, zajistit zastřešení, podlahy a vnitřní instalace. Před půjčkou neměl manželský pár dostatek prostředků na rozvoj výroby, a tak byla produkce neefektivní a nebylo možné navyšovat počet vyrobených výrobků. Týmu myELEN.com se podařilo pro Ing. Rosenbauma sehnat investora, který byl ochoten zapůjčit 50 000 Kč. Půjčka v této výši nebyla pro pořízení výše uvedeného nábytku, nástrojů, atd. dostačující. Nicméně tento první úvěr přilákal další zájemce s nabídkou zapůjčení kapitálu. V současnosti mají manželé Rosenbaumovi již několikátou půjčku a mají možnost plně se věnovat rozvíjení svých podnikatelských plánů a aktivit.

V souvislosti s případem pana Rosenbauma je ještě nutné uvést instituci Místní akční skupina (MAS) Mikroregionu Frýdlantsko, která působila jako prostředník. Díky aktivitě MAS Mikroregionu Frýdlantsko získal tým myELEN.com kontakt na Ing. Martina Rosenbauma a mohl mu pomoci s hledáním mikroúvěru pro rozvoj jeho podnikatelských plánů.

6 Komparace ČR a Německa

6.1 Zhodnocení mikrofinančního sektoru v Německu

Německý mikrofinanční sektor lze stále považovat za poměrně mladé a rozvíjející se odvětví. I za krátkou dobu působení mikrofinancí na trhu, si však vybudovaly stabilní pozici v německé ekonomice. Model spolupráce zahrnující Mikrokreditfonds Deutschland, banku GLS a MFI a opírající se o podporu DMI lze hodnotit velmi pozitivně. Musí být vyzdvížena dostupnost mikrofinančních služeb ve všech regionech Německa, rychlost a jednoduchost procesů při vyřizování mikropůjček a také ochota MFI uspokojit svou klientelu v jiném než německém jazyce. Banka GLS je tradiční, transparentní instituce s mnohaletými zkušenostmi ze sociální oblasti a výborně zapadá do konceptu spolupráce v mikrofinančním sektoru v Německu. Ve spojení s institutem DMI je potřeba zejména vyzdvihnout snahu o udržování kvalitních mikrofinančních služeb, což zahrnuje aktivity jako akreditace MFI, monitoring a komparace se zahraničím nebo participace zástupců DMI na odborných setkáních. Obrovskou výhodou německého mikrofinančního sektoru je, že potenciálnímu žadateli o úvěr stačí kontaktovat pouze jednu instituci, která mu přidělí kontaktní osobu, která ho celým procesem provádí.

6.2 Zhodnocení mikrofinancování v ČR

Založení společnosti Microfinance, a. s. bylo důležitým milníkem v rozvoji mikrofinančního sektoru v ČR. Internetový portál myELEN.com má v této oblasti nezastupitelnou roli. Podporuje skrze investice do rozvojových zemí celkový koncept SRI, shromažďuje filantropy ze střední Evropy, ale hlavně šíří povědomí o mikrofinancích v ČR. Nadační fond Microfinance má významné postavení zejména co se týče osvěty v oblasti mikrofinancování v rámci celé ČR.

Fungování ČMZRБ v ČR je důležité. Co se týče programu ZÁRUKA, tak banka ČMZRБ poskytuje příjemci půjčky pouze garanci. Potenciální klient si musí úvěr u spolupracujících partnerů dohodnout sám. Microfinance v ostatních zemích, fungují tak, že MFI poskytuje kromě mikrofinanční služby samotné, také jakýsi komplement v podobě poradenství. Poradenství má pro příjemce služeb neocenitelnou hodnotu. V rozporu s mikrofinančními principy by v tomto případě mohla být i cílová klientela – MSP postižené povodní.

Z dostupných informací vyplývá, že cílovou klientelou ČMZRB nejsou primárně dlouhodobě nezaměstnaní, imigranti, atd.

JIC fond a fond mikropůjček v Moravskoslezském kraji jsou fondy, které nabízejí mikroúvěry pro MSP. Je nutné zmínit, že jedním z primárních dopadů mikrofinancování by mělo být posilování sociálního postavení jedince. Takovýto dopad oba dva zmíněné fondy na obyvatelstvo bezpochyby mají. Nicméně po důkladném prozkoumání charakteristik a podmínek obou fondů je patrné, že mají spíše inovativní charakter. Cílovou klientelou v tomto případě mohou být spíše lidé, kteří mají s podnikáním již zkušenosti, vysokoškolští studenti nebo absolventi přicházející s inovativním produktem na rozdíl od dlouhodobě nezaměstnaných nebo imigrantů. Produkty obou fondů mohou být označovány jako mikrofinanční služby, avšak z hlediska sociálního dopadu na nižší vrstvy společnosti je jejich fungování poněkud kontroverzní.

Mikropůjčky nemohou být nahrazeny alternativními produkty od komerčních bank nebo družstevních záložen. Produkty těchto institucí jsou pro sociálně slabší nedostupné a bez zajištění úvěru nemají většinou šanci půjčku získat. Zajímavým produktem je i příspěvek od ÚP na zřízení SÚPM. V tomto případě hledíme problém v tom, že klient získá určitou finanční částku do začátku, ale předpokládáme, že z neznalosti v oblasti financí, marketingu, účetnictví bude pro něho velmi obtížné na trhu obstát. ÚP žádné komplementární poradenské služby neposkytuje.

6.3 Porovnání mikrofinančního sektoru v ČR a Německu

V Německu mohou dle legislativy poskytovat kapitál pouze bankovní instituce. Proto je nezbytná spolupráce MFI s bankami. V ČR existuje ta výhoda, že instituce, které by měly na poskytování mikrofinančních služeb zájem, nemusí být závislé na bankách.

Zcela zásadní rozdíl mezi německým a českým mikrofinancováním je v cílových segmentech. V Německu jsou to vedle MSP, také lidé ohrožení chudobou a sociálním vyloučením, kam patří například nezaměstnaní, imigranti, atd. Naproti tomu v ČR jsou mikroúvěry poskytovány zejména inovačním MSP.

Definujme MFI pro naše účely takto: *„Instituce, jejíž primární aktivitou je poskytování mikropůjček nebo jiných mikrofinančních služeb s nezanedbatelným sociálním dopadem na*

obyvatelstvo.“ Tého definice odpovídá v Německu 55 subjektů. V ČR nelze nalézt ani jednu takovou instituci. Nepočítejme zde tým my.ELEN.com, který se sice od roku 2012 pokouší rozvíjet trh mikroúvěrů v ČR, ale doposud se podařilo zprostředkovat pouze jednu takovou transakci.

MFI v Německu pokrývají celé Německo. Pokud, v případě ČR, budeme hovořit o JIC fondu a fondu mikropůjček v Moravskoslezském kraji, lze dostupnost mikroúvěrů vztáhnout pouze k Jihomoravskému a Moravskoslezskému kraji.

V Německu existuje pevně stanovená úroková míra 8,9 % p. a., za kterou poskytují mikropůjčky MFI po celé zemi.

Instituce z ČR i z Německa mají možnost získávat finanční prostředky z evropského programu CIP. V ČR tuto iniciativu využívá GE Money Bank. Název produktu je EU Investice. MSP v ČR mají v rámci tohoto produktu příležitost získávat půjčky se sníženým nebo žádným ručením. Maximální výše úvěru je 10 mil. Kč se splatností 10 let. Průměrná výše úvěru dosahuje 3,5 mil. Kč. Kromě toho, že společnost musí naplňovat definice MSP, musí mít také minimálně dvě ukončená daňová období (GE Money, 2013). V Německu existují 4 instituce, které využívají prostředky z programu CIP. Jsou to: KFW Bankengruppe, LfA Förderbank Bayern, NRW.BANK, Investitions Bank Berlin. Všechny výše uvedené banky, kromě KFW Bankengruppe, nabízejí produkty, které jsou určeny pro již zavedené MSP a mají formou investic podporovat jejich další rozvoj (Access2finance.eu, 2013).

Prostředků z evropské iniciativy EMPF využívají poskytovatelé mikroúvěru z patnácti zemí. V seznamu těchto institucí nefiguruje ani jedna instituce z ČR nebo z Německa. Dle informací dostupných informací se v souvislosti s implementací tohoto nástroje v ČR vedou debaty s dvěma subjekty (Eriksonn, 2013). Jednou z institucí je Československá obchodní banka, a. s. (Kučera, 2013). Německý mikrofinanční sektor je skrze Mikrokreditfonds Deutschland financován z ESF, proto se v současnosti neuvažuje o zapojení některé z německých institucí do programu EMPF (Eriksonn, 2013).

Na základě dostupných informací ČR nečerpá žádné prostředky v rámci evropského programu pro podporu MSP JEREMIE (Gaierová, 2013).

V ČR od roku 2010 neexistuje žádná nebankovní instituce a ani žádná banka, která by získávala prostředky z programu JASMINE. V roce 2012 bylo v Německu do programu JASMINE zapojeno 11 subjektů. V roce 2013 jich bylo 6 (EK, 2013).

Tabulka 10 shrnuje porovnání mikrofinančního sektoru v Německu a v ČR.

Tabulka 10 Komparace mikrofinancí Německa a ČR

	Německo	Česká republika
Cílová klientela	MSP, lidé ohrožení chudobou, sociálním a finančním vyloučením	Inovační MSP
Počet MFI	55	0
Geografické pokrytí	Celé Německo	Jihomoravský, Moravskoslezský kraj
Výše mikropůjčky	Úvěr do výše 25 000 EUR	Max. výše 500 000 Kč – 750 000 Kč
Stanovená úroková míra	8,9 % p. a.	Neexistuje
Využívání programu Progress	Ne	Ne
Využívání programu JEREMIE	Nejsou dostupné informace	Ne
Využívání programu JASMINE	Ano (v roce 2012 bylo zapojeno 12 subjektů, v roce 2013 6 subjektů)	Ne
Využívání programu CIP	Ano, 4 instituce	Ano, 1 instituce

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě komparace německého a českého mikrofinančního sektoru lze jednoznačně konstatovat daleko vyšší vyspělost této oblasti v Německu. I když se v ČR objevují produkty s prvky mikrofinancování, jsou to pouze ojedinělé případy. Systém mikrofinancí v Německu je dobře propracovaný a nelze v něm najít žádné výraznější nedostatky. Naproti tomu mikrofinanční sektor v ČR by mohl být označen jako téměř neexistenční – myšleno z pohledu lidí, kteří nemají přístup k běžným bankovním službám (dlouhodobě nezaměstnaní, imigranti, atd.). Je zřejmé, že v ČR existuje mezera na trhu v této oblasti.

7 Doporučení pro ČR

7.1 MFI

Zcela zásadním krokem k vybudování fungujícího mikrofinančního sektoru je založení MFI. Bez MFI, která se bude zabývat výhradně českých trhem a bude cílit na klientelu v ČR, není možné, aby tento nástroj v budoucnu expandoval. Banky nebo jiné finanční instituce mohou samozřejmě nabízet mikropůjčky a touto oblastí se zabývat. Nicméně mikrofinance si zaslouží svůj vlastní prostor, a proto je na místě založení MFI, která bude mít ve svém portfoliu výhradně mikrofinanční služby.

Základem k úspěchu je lidský kapitál. MFI musí být vybudována na lidech se znalostmi a zkušenostmi z mikrofinancí. Odborné a profesní znalosti by měly být vhodně doplněny osobními charakteristikami. Pracovníci MFI budou tím subjektem, který bude ve styku s potenciálními příjemci mikrofinančních služeb, a proto je tato oblast velmi citlivou záležitostí.

7.2 Mikrofinanční infrastruktura

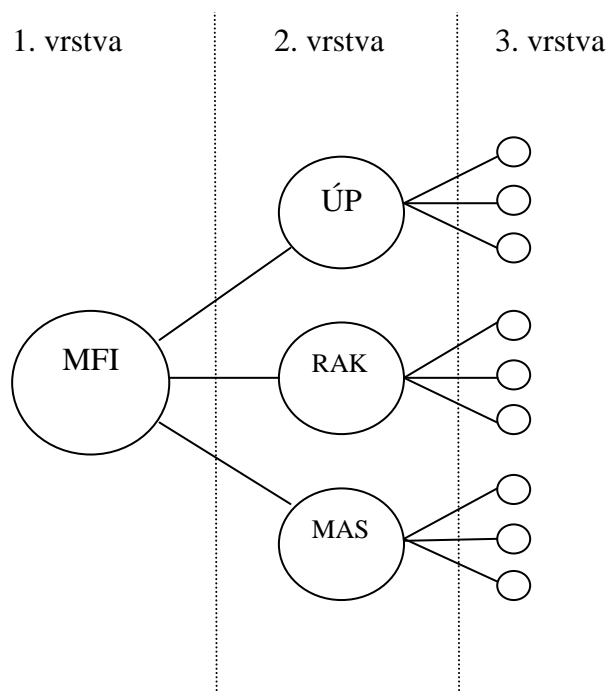
Tým myELEN.com se již od roku 2012 pokouší o implementaci mikropůjček pro českou klientelu. V praxi by to mělo fungovat tím způsobem, že člověk z ČR potřebující kapitál pro naplnění svého podnikatelského nápadu získá půjčku od subjektu z ČR, který má nadbytek kapitálu. Bohužel realita je taková, že neexistence sběrného systému informací brzdí rozvoj mikrofinancí v ČR. Tým myELEN.com je složen převážně z řad nadšenců, kteří mají zájem o propagaci mikrofinancí. Pracovníci myELEN.com nemohou samostatně cestovat po ČR a vyhledávat potenciální klientelu, a to vzhledem jak k finanční, tak i časové náročnosti. Potenciální příjemce mikroúvěru naopak nezná produkt portálu myELEN.com a neví na koho se obrátit. Existuje zde tedy problém vzájemné informovanosti (Tomáš Hes, 2013).

Jedno z případných řešení, jak nalézt východisko z popsané situace, je načrtnuto na Obrázku 7. Pro názornost a jednoduchost vysvětlení je obrázek rozdělen do tří vrstev:

- 1. vrstva – zde operuje MFI. Subjekt, který se bude zabývat poskytováním mikrofinančních služeb. Popsáno v kapitole 7.1.

- 2. vrstva – je nutné zde motivovat ke kooperaci všechny zainteresované subjekty. Mělo by jít o instituce, které mohou mít zcela evidentně přístup k potenciálním příjemcům mikrofinancí. Vyjmenujme zde tyto subjekty: úřady práce, Agrární komora ČR, místní akční skupiny (MAS), pracovní agentury, neziskové organizace, dotační agentury, asociace malého a středního podnikání, ministerstva, startupová seskupení na regionální úrovni, atd. Tyto subjekty mohou být v řádech desítek či stovek. Cílem těchto institucí by mělo být informovat potenciální klientelu o možnostech financování jejich podnikatelských plánů a případně doporučit zodpovědnou kontaktní osobu z MFI.
- 3. vrstva – individuální příjemci mikrofinančních služeb.

Obrázek 7 Mikrofinanční infrastruktura

Zdroj: vlastní zpracování dle Tomáše Hese (2013)

7.3 Parametry mikrofinančních produktů v ČR

Pokusme se v této podkapitole nadefinovat parametry mikropůjček v ČR:

- Účel mikropůjčky – mikropůjčka by měla jednoznačně sloužit k založení, podpoře nebo rozvoji podnikatelských aktivit. Jde tedy výhradně o účelový úvěr.
- Výše úroku – musí částečně odpovídat tržním podmínkám. Otázkou je, jaká výše úroku je ještě pro příjemce mikropůjček únosná.

- Dostupnost mikropůjček – dostupnost musí být po celé ČR se speciálním zaměřením na regiony s vyšší nezaměstnaností, na malá města a vesnice mající horší dostupnost běžně přístupných služeb.
- Ručení úvěrů – otázka ručení je velmi citlivou záležitostí. Vždy je lepší poskytovat úvěr příjemci, který je schopen ručit např. majetkem, finanční částkou na spořicí účet, atd. Mnoho klientů nedisponuje ničím, co by mohlo být případně nabídnuto jako nástroj k ručení. Ideálním prostředkem k ručení by byly zdroje z programů EU, které by fungovaly jako nástroj ručení pro případ defaultu po vzoru programu Záruka od instituce ČMZRB.
- Výše úvěru – držíme se zde definice EK, tedy úvěru do maximální výše 25 000 EUR, což vychází v přepočtu na 645 875 Kč.⁶

Cílová klientela:

- mikro podniky,
- sociální podniky,
- start-upy (segmenty obyvatelstva, které nemají nárok získat běžně dostupné bankovní služby pro začátek podnikání - dlouhodobě nezaměstnaní, bývalí dlužníci nebo trestanci, imigranti, menšiny a etnika, studenti, atd.),
- farmáři.

7.4 Úloha státu

Jaká by měla být úloha státu? Je nutné si tuto otázku položit. Jak bylo již popsáno v sousedním Německu, jsou fondy pro poskytování mikropůjček částečně dotovány německou vládou. Ministerstvo práce a sociálních věcí v Německu bylo také zřizovatelem těchto fondů. Vzhledem k současné neexistenci mikrofinančního sektoru by bylo vhodné, kdyby stát částečně participoval na podpoře tohoto nástroje. Úlohou státu by samozřejmě nemělo být mikrofinanční služby poskytovat, ale spíše pokusit se o podporu a proniknutí tohoto produktu na český trh. Samotné fungování MFI by mělo být jednoznačně nezávislé na státu. MFI by měla být řízena lidmi z privátního sektoru.

⁶ Přepočet dle kurzu ČNB aktuálního k 5.11.2013 – 25,835 Kč/Eur

7.5 Dotace vs. návratné formy pomoci

Veškerá snaha ze strany státu v posledních letech směřovala k získávání dotací z prostředků EU. Dotace sebou ovšem přinášejí i řady nevýhod. Dle průzkumu mezi podnikateli si 40 % z nich myslí, že deformují tržní prostředí (Ekonom, 2013). Dotační programy také podporují vznik korupčního prostředí. Největší slabinu ovšem hledáme v jejich jednorázovém použití. Úvěry mají tu obrovskou výhodu, že mohou být použity několikrát a mají tak daleko větší efekt. Doporučme zaměnit dotační programy za programy s návratnou formou charakteru.

Například ÚP poskytuje příspěvek na zřízení SÚPM. Tato forma je nenávratného charakteru. Navrhněme přeměnu příspěvku na zřízení SÚPM na produkt ve formě mikropůjčky. Důležité by bylo vhodně definovat parametry těchto úvěrů, tak aby se jejich příjemci nedostávali do problémů. Mikropůjčka by byla výbornou motivací pro začínající podnikatele, jejichž zainteresovanost by byla daleko vyšší než v případě nenávratného příspěvku.

7.6 Průzkum trhu

Zcela zásadní otázkou v implementaci mikrofinancí v ČR je strana poptávky. Jak již bylo dříve uvedeno, v ČR doposud neproběhl žádný celonárodní průzkum, který by potvrdil zájem o takovýto produkt. Je důležité zjistit, jestli by počet zájemců o mikrofinanční služby byl ve stovkách, tisících nebo desetitisících. Navrhněme, že v tomto šetření by byly ideálními účastníky například úřady práce, které mají velmi dobrý přístup k nezaměstnaným - k jedněm z potenciálních klientů mikrofinancí.

7.7 Využívání programů EU

GE Money bank je jediná instituce, která získává prostředky z programů EU CIP, EMPF, JEREMIE a JASMINE. Banka ČSOB jedná o zapojení do iniciativy EMPF. Jak bylo již napsáno dříve, v ČR neexistuje typická MFI, která by byla ideálním příjemcem zdrojů z programů EU. Nicméně existují i jiné subjekty, které by mohly získané zdroje vhodně využít. Jsou to zejména banky, které by o tuto formu podpory měly mít zájem. V případě ideálního scénáře by banky mohly prostředky využít jako formu záruky k půjčkám klientů, kteří nejsou dostatečně bonitní nebo nemají pravidelný příjem. Otázkou je, jestli banky v ČR vůbec mají zájem o tuto oblast. Banky každoročně dosahují výborných výsledků v porovnání s jejich pobočkami v zahraničí a je možné, že necítí potřebu směřovat jejich produktové portfolio směrem k sociálně slabším segmentům obyvatelstva. I přes snahy Ministerstva práce

a sociálních věcí v zapojení některé z českých institucí do programu EU, je samotná implementace zmíněných iniciativ plně v kompetenci bank a jiných institucí oprávněných poskytovat finanční služby.

7.8 Monitoring zahraničí

V mnoha evropských státech mají mikrofinance pevné postavení. K tomu, aby mohl být tento nástroj úspěšně implementován v ČR je zapotřebí nastavit správný model fungování. Je důležité sledovat mikrofinanční struktury v zahraničí a pokusit se je aplikovat v českých podmínkách. Lidé podporující rozmach mikrofinancí v ČR by měli monitorovat zahraniční instituce, modely a přístupy v odlišných státech. Je zapotřebí hledat nejen pozitivní, ale i negativní atributy. Zřejmě žádný model nebude nikdy dokonalý, ovšem je lepší aplikovat již postupy zavedené a ozkoušené. Navíc lze i kombinovat různé přístupy a pokusit se vzít od každého to nejlepší.

7.9 Přilákat zahraniční subjekty do ČR

Jedním z dílčích kroků, jak zavést mikrofinance v ČR by mohla být spolupráce se zahraniční institucí. Přizvání zahraničního subjektu, konkrétně MFI by mohlo poměrně urychlit implementaci mikrofinancí v ČR. Tento subjekt již disponuje zkušenostmi a praktickými znalostmi a tak by pro ni bylo jednodušší se v problematice zorientovat. V tomto případě by zřejmě důležitou roli sehrál stát, který by se měl pokusit motivovat zahraniční subjekty. Otázkou je, jak by pro zahraniční MFI bylo lukrativní začít své působení na českém trhu.

7.10 Zařazení mikrofinancí do vyučovacích modulů

Zařazení mikrofinancí do vyučovacích modulů by rozšířilo povědomí o tomto nástroji. Mikrofinance jsou například vyučovány na Fakultě tropického zemědělství na České zemědělské univerzitě v Praze. Nicméně i na ostatních ekonomicky mířených vysokých školách (VŠ) by mohla být o této problematice zmínka. Tým myELEN.com se v této souvislosti již pokoušel oslovovat vyučující na VŠ. Není potřeba implementovat mikrofinance jako samostatný předmět v rámci studijních programů. Navrhněme však dát této problematice určitý prostor například v předmětech zabývajících se finančními systémy, ekonomickým rozvojem, atd. Obdobně by mohli být s mikrofinancováním seznámeni i studenti středních škol.

7.11 Problematika poradenství

V ČR se klade důraz na inovace, konkurenceschopnost, vědu a výzkum, atd. Existují organizace poskytující poradenství v oblasti marketingu, lidských zdrojů, financí, nicméně většinou tyto poradenské subjekty nabízejí své služby již zavedeným MSP. Management těchto MSP již nějaký čas řídí své podniky. Lidé v řídicích funkcích mají základy, orientují se v problematice a své znalosti potřebují spíše prohloubit v určité konkrétní oblasti. Představme si situaci, kdy dlouhodobě nezaměstnaný člověk má dobrý podnikatelský nápad. Rád by se do podnikání pustil, jenže neví, jak napsat podnikatelský záměr, neví, jak získat finanční prostředky, neví, k čemu slouží živnostenský úřad, atd. V ČR absolutně chybí poradenské orgány pro nižší vrstvy obyvatelstva. I dlouhodobě nezaměstnaný může být úspěšný podnikatel, pouze mu však chybí potřebné vzdělání v dané oblasti. Je potřeba vytvořit takové instituce, na které se budou moct tyto segmenty obrátit. Například agentura CzechInvest poskytuje na svých internetových stránkách pomůcku Finanční poradce nebo Jak napsat podnikatelský záměr. Agentura CzechInvest má velmi významnou roli v podpoře podnikání a investic v ČR. Co se však týče podpory sociálně vyloučených, nezaměstnaných, atd. nemá příliš důležitou pozici. Její produkty jsou převážně cílené na inovační podniky a na podniky zabývající se technologickými změnami. Je důležité vybudovat poradenské orgány pro sociálně slabší segmenty obyvatelstva, které se budou zabývat poradenstvím v oblasti základů financí, marketingu, účetnictví, atd.

Závěr

Popis mikrofinančního sektoru v Evropě, v ČR a Německu nám ukázal, jak je s tímto nástrojem zacházeno v evropských podmínkách. Jako pozitivní označme přístup Evropské komise (EK) k mikrofinancím a snahu o jejich propagaci v rámci evropského společenství. EK v mikrofinancích vidí jednu z cest, jak bojovat proti chudobě, sociálnímu a finančnímu vyloučení a pokusit se minimalizovat rozdíly mezi různými vrstvami obyvatelstva. ČR si evidentně zatím tento nástroj nepřivlastnila a oproti našemu západnímu sousedovi, Německu, je o několik let pozadu. V Německu pochopili, že i sociálně slabší segmenty obyvatelstva nutně potřebují mít přístup k bankovním produktům, které by pro ně byly za normálních okolností nedostupné. V ČR budou, předpokládáme, mikrofinance v budoucnu také implementovány do finančního systému. Otázkou ovšem zůstává, kdy a v jaké míře. Bude využití mikrofinancí pojato v ČR stejně komplexně jako v Německu, kde co se týče počtů vyplacených mikropůjček a objemů v eurech nemají vůbec zanedbatelnou roli nebo zůstane pouze u několika poskytnutých mikroúvěrů ročně? Věřme, že mikrofinance by si v českých podmínkách našly své uplatnění a zařadily se mezi trvale udržitelné nástroje s pozitivními sociálními dopady na společnost. Dodejme ještě, že obecně nástroje SRI by měly v budoucnu v ČR získávat stále více a více prostoru.

Česká společnost není v posledních letech jednolitá. Neustále se řeší politická, ekonomická témata, korupční skandály, atd. a zapomíná se na základní přirozené charakteristiky zdravě fungující společnosti jako tolerance, ohleduplnost nebo důvěra. Je potřeba zahodit sobeckost a začít myslet i na ostatní. Mikrofinance nedokážou vymýtit chudobu nebo zajistit nulovou míru nezaměstnanosti, ale zcela jednoznačně mohou v pozitivním slova smyslu ovlivnit životy mnoha lidí. Mohou pomoci sociálně slabším získat zaměstnání, podpořit jejich podnikatelského ducha a zlepšit kvalitu života jejich rodin. Vyskytnou se samozřejmě i jedinci, kteří nebudou schopni potenciál mikrofinancí naplno využít a budou mít s tímto nástrojem spíše negativní zkušenost. Dodejme ještě, že když se s mikrofinančními službami naučili pracovat i v jiných státech, tak není potřeba hledat důvody, proč by to nemělo fungovat právě v ČR.

Těsně před odevzdáním této práce se objevila aktuální informace týkající se mikrofinančního sektoru v ČR. Do konce roku 2013 začne fungovat první česká MFI – Czech Development

Fund, o. p. s. Czech Development Fund, o. p. s. bude operovat jako nezávislý partner myELEN.com a bude pracovat na podpoře a rozvoji potenciálu mikrofinancí v ČR.

Seznam zkratek

CGAP	Consultative group to Assist the Poor
CIP	The Competitiveness and Innovation Framework Programme
ČMRZB	Českomoravská záruční a rozvojová banka, a. s.
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČS	Česká spořitelna, a. s.
DMI	Deutsches mikrofinanz institut
EAPN	The European Anti-poverty Network
EIB	Evropská investiční banka
EIF	Evropský investiční fond
EK	Evropská komise
EMN	European Microfinance Network
EMPF	European Microfinance Progress Facility
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
JASMINE	Joint Action to Support Microfinance Institution in Europe
JEREMIE	Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises
KB	Komerční banka, a. s.
MAS	Místní akční skupiny
MFI	Mikrofinanční instituce
MFC	Microfinance centre
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MSP	Malé a střední podniky
myELEN	My Electronical Loan Exchange Network
NEFI	The Network of European Financial Institutions
NGO	Non governmental organization
OPPI	Operační program podnikání a inovace
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
RAK	Regionální agrární komora
SRI	Socially responsible investment
SVČ	Samostatně výdělečná činnost

SÚPM	Společensky účelné pracovní místo
ÚP	Úřad práce
VŠ	Vysoká škola

Seznam obrázků

Obrázek 1 Zákon klesajících výnosů.....	14
Obrázek 2 Počet chudých rodin a procento pokrytí	17
Obrázek 3 Rozdělení příjemců mikropůjček dle sektorů	31
Obrázek 4 Trend MSP v Německu a EU.....	37
Obrázek 5 Mikrofinanční schéma v Německu	39
Obrázek 6 Mikrofinanční proces v Německu.....	41
Obrázek 7 Mikrofinanční infrastruktura.....	58

Seznam tabulek

Tabulka 1 Populace žijící na hranici chudoby.....	10
Tabulka 2 Podíl OSVČ na celkovém počtu zaměstnaných.....	26
Tabulka 3 Parametry vyplacených půjček v letech 2003, 2010, 2011.....	28
Tabulka 4 Komparace příjemců mikropůjček v letech 2009, 2011.....	28
Tabulka 5 Nejčastější mise MFI.....	29
Tabulka 6 Počet podniků v ČR a jejich podíl na celkové zaměstnanosti za rok 2011.....	44
Tabulka 7 Počet podniků v Německu a jejich podíl na zaměstnanosti za rok 2011.....	36
Tabulka 8 Údaje o mikrofinančním sektoru v Německu ke konci roku 2011.....	37
Tabulka 9 Cílové segmenty za rok 2012.....	38
Tabulka 10 Komparace mikrofinancí Německa a ČR.....	56

Seznam použité literatury

Publikace:

ARMENDÁRIZ DE AGHION, Beatriz; MORDUCH, Jonathan. *The Economics of Microfinance*. Cambridge, USA: The MIT Press, 2005. ISBN 0-262-01216-2.

CARLA, Henry. *Microfinance poverty assessment tool*. Washington: World Bank, 2003. ISBN 0-8213-5674-7.

Eurostat. Luxembourg: European Social Statistics, 2013. ISBN 978-92-79-27034-5.

SVITÁKOVÁ, Jiřina. a kol. *Mikrofinancování z dobré i stinné stránky, aneb, jak to funguje a zkušenosti českých organizací*. Praha: Nadační fond Microfinance, 2011. ISBN 978-80-260-0942-9.

MACÁKOVÁ, Libuše. a kol. *Mikroekonomie základní kurs*. 10. vydání, Slaný: Melandrium, 2007, 275 s., ISBN 978-8086175-56-0.

Elektronické publikace:

BENDIG Mirko, UNTERBERG Michael, SARPONG Benjamin. *Overview of the microcredit sector in the European Union*. European Microfinance Network, 2012. Dostupný z: <http://www.european-microfinance.org/data/file/overview2010-2011-final.pdf>

EVERS Jan, JUNG Martin, Ramsden Peter. *Reaching the potential of micro-finance for economic growth, social inclusion and regional development through a coherent European fading policy*. European Microfinance Network, 2005. Dostupný z: <http://www.european-microfinance.org/data/file/emn-issue-paper-may-2005-reaching-the-potential-of-microfinance.pdf>

Implementation of the EMPF - 2012. [online] Brusel: Implementation of the EMPF – 2012, 2013. Dostupný z: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=836>

GUICHANDUT, P., a kol. *Microfinance in Germany and Europe: Market Overview and Best*

From Exclusion to Inclusion Through Microfinance: Critical Issues, cdfa, MFC, EMN, 2007.
Dostupný z: http://www.european-microfinance.org/documents_en.php?piId=4011

MAES Jan, REED Larry. *Microcredit Summit Campaign Report*. Washington: Microcredit Summit Campaign, 2012. ISBN 978-0-976304-7-5. Dostupný z: <http://www.microcreditsummit.org/resource/46/state-of-the-microcredit-summit.html>

McDOWELL, M., *Microcredit in Europe: The Experience of the Savings Banks*, WSBI/ESBG, 2006. Dostupný z: http://www.european-microfinance.org/documents_en.php?piId=455

NOWAK, Maria. *Finance & the common good N°25, Autumn 2006*. Ženeva: Observatoire de la Finance, 2006. 25 vydání. Dostupný z: http://www.european-microfinance.org/data/file/section_microfinance_europe/ue_microfinance/obsfin-croissance-cohesion-sociale-le-mc-et-ue-nowak.pdf

OPOČENSKÁ Martina, KUNOVÁ Anna. *Mikrofinancování, globální rozvojové vzdělávání a zahraniční rozvojová spolupráce aneb společně proti chudobě*. [online] Praha: Powerprint, s. r. o., 2012. 2. Aktualizované vydání. [Cit. 25. 9. 2013] Dostupné z: http://www.nfmf.cz/files/tinymce/letni_kurz_2012/Publikace_MIF_final_opravena_verze_2.pdf

WHILEY Claire, KERNPSON Elaine. *Banks and microlending: support, cooperation and learning*. Personal Finance Research Centre, 2000. Dostupný z: http://www.european-microfinance.org/documents_en.php?piId=3139

Internetové odkazy:

Access2finance. [online] Access2finance, 2013. [cit.21.10.2013] Dostupný z: <http://www.access2finance.eu>

Akcenta, spořitelní a úvěrové družstvo. [online] Akcenta, spořitelní a úvěrové družstvo, 2013. [cit. 21.08.2013] Dostupný z: <http://finance.akcenta.eu/asud.html>

ANO, spořitelní družstvo. [online] ANO, spořitelní družstvo, 2013. [cit. 21.08.2013]
Dostupný z: <http://www.anosd.cz/>

Artesa, spořitelní družstvo. [online] Artesa, spořitelní družstvo, 2013. [cit. 21.08.2013]
Dostupný z: <https://www.artesa.cz/osobni-finance/>

Blog Tomáše Nožičky. [online] Blog Tomáše Nožičky, 2011, Aktualizace 17.01.2011. [cit. 19.08.2013] Dostupný z: <http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/tomas-tozicka.php?itemid=11909>

Česká spořitelna. [online] Česká spořitelna, 2013. [cit.12.8.2013] Dostupný: <http://www.csas.cz>

Českomoravská záruční a rozvojová banka. [online] Praha: Českomoravská záruční a rozvojová banka, 2013, Aktualizováno 31.08.2013. [cit. 10.09.2013] Dostupný z: <http://www.cmzrb.cz/>

Deutsches Mikrofinanz Institute. [online] Berlin: Deutsches Mikrofinanz Institute, 2013. [cit.20.09.2013] Dostupný z: <http://www.mikrofinanz.net/>

Ekonom 2013. [online]Ekonom, 2013, Aktualizováno 19.10.2013. [cit. 20.10.2013] Dostupný z: <http://byznys.ihned.cz/podnikani-a-dane/c1-61027550-evropa-deformuje-byznys>

Euractiv. [online] Euractiv, 2013, Aktualizováno 10.10.2013. [cit.21.10.2013] Dostupný z: <http://www.euractiv.cz>

European Microfinance Network. [online] Brusel: European Microfinance Network, 2013. [cit.15.10.2013] Dostupný z: <http://www.european-microfinance.org/>

European Microfinance Platform. [online] European Microfinance Platform, 2013. [cit. 25.09.2013] Dostupný z: <http://www.e-mfp.eu/>

Eurostat (b). [online] Eurostat, 2013, Aktualizováno 15.10.2013. [cit.16.10.2013] Dostupný z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Evropská komise. [online] Evropská komise, 2013, Aktualizace 11.10.2013. [cit. 21.10.2013]
Dostupný z: http://ec.europa.eu/index_cs.htm

GE Money Bank. [online] Praha: GE Money Bank, 2013, Aktualizace 2.4.2013. [cit. 19.09.2013] Dostupný z: <https://www.gemoney.cz>

Kapitalinstitut Deutschland. [online] Nürnberg: Kapitalinstitut Deutschland, 2012. [cit. 15.10.2013] Dostupný z: <http://www.mikrokredit.net>

Komerční banka. [online] Komerční banka, 2013. [cit. 12.8.2013] Dostupný z: <http://www.kb.cz>

Microfinance Centre. [online] Warsaw: Microfinance Centre, 2011. [cit. 21.09.2013] Dostupný z: <http://mfc.org.pl/>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. [online] Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013. [cit. 28.8.2013] Dostupný z: <http://www.mpsv.cz/cs/>

Mladá Fronta e15. [online] Mladá Fronta e15, 2013, Aktualizováno 11.10.2013. [cit. 21.10.2013] Dostupný z: <http://www.e15.cz>

Nadační fond mikrofinance. [online] Praha: Nadační fond mikrofinance, 2012. [cit. 12.9.2013] Dostupný z: <http://www.nfmf.cz/>

Regionální inovační strategie moravskoslezského kraje. [online] Ostrava: Regionální inovační strategie moravskoslezského kraje, 2012. [cit. 09.09.2013] Dostupný z: <http://www.rismk.cz/>

Světová banka. [online] Světová banka, 2013. [cit. 02.08.2013] Dostupný z: <http://www.worldbank.org>

Světová rada družstevních záložen. [online] World Council of Credit Unions, 2013. [cit. 20.10.2013] Dostupný z: <http://www.woccu.org/>

The Consultative Group to Assist the Poor. [online] Washington: The Consultative Group to Assist the Poor, 2013. [cit. 02.10.2013] Dostupný z: <http://www.cgap.org/>

The European Anti-poverty Network. [online] Brusel: The European Anti-poverty Network, 2013. [cit. 05.08.2013] Dostupný z: <http://www.eapn.eu/en>

The Network of European Financial Institutions. [online] Brusel: The Network of European Financial Institutions, 2013. [cit. 20.09.2013] Dostupný z: <http://www.nefi.eu/nefi/>

Ostatní zdroje:

Consultative Group to Assist the Poor. [pdf] Consultative Group to Assist the Poor: Key Principles of Microfinance, 2004. [cit. 20.10.2013] Dostupný z: <http://www.cgap.org/sites/default/files/CGAP-Consensus-Guidelines-Key-Principles-of-Microfinance-Jan-2004.pdf>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. [pdf] Ministerstvo průmyslu a obchodu: Koncepce podpory malých a středních podniků na období 2014 – 2020, 2012.[cit.15.10.2013]Dostupný z: <http://www.mpo.cz/dokument119071.html>

Nariadení komise ES č. 800/2008. [pdf] Úřední věstník Evropské unie: Nařízení komise ES č. 800/2008, 2008, aktualizováno 9.8.2008. [cit. 10.8.2013] Dostupný z: http://www.cmzrb.cz/uploads/soubory/podpora_podnikani/blokova_vyj_800_08CJ.pdf

Inovace v CSR: Trvale udržitelná společenská odpovědnost. [pdf] Praha: Microfinance, a. s., 2012.

Přehled údajů SBA v Německu – 2012. [online] Evropská komise: Přehled údajů SBA v Německu – 2012, 2013. [cit.20.10.2013]Dostupný z: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2012/germany_en.pdf

Přehled údajů SBA v ČR – 2012. [online] Evropská komise: Přehled údajů SBA v ČR – 2012, 2013. [cit.20.10.2013] Dostupný z: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2012/czechrepublic_cs.pdf

Informace získané osobním kontaktem

- Téma: Mikrofinanční sektor v ČR

HES Tomáš, 2013. Interview s mikrofinančním expertem. Praha, 7.10.2013

- Téma: ČR a získávání prostředků z programů EU

GAIEROVÁ Anna, 2013. Interview s projektovou manažerkou agentury CzechInvest. Plzeň, 31.10.2013

Informace získané e-mailovou komunikací

- Téma: Mikrofinancování v ČR

KUČERA Filip, 2013. E-mailová komunikace s koordinátorem evaluací Ministerstva práce a sociálních věcí.

- Téma: Zapojení českých institucí do programu EMPF

ERIKSSON Per-Erik, 2013. E-mailová komunikace se zástupcem EIF.

- Téma: JIC Fond

FLEISSIGOVÁ Jana, 2013. E-mailová komunikace s konzultantkou JIC.

Abstrakt

BARCAL, Jan. *Mikrofinancování*. Diplomová práce. Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 73 s., 2014.

Klíčová slova: mikrofinance, mikropůjčka, mikrofinanční instituce, Česká republika, Německo

Předmětem diplomové práce jsou mikrofinance. Tato oblast nemá v České republice příliš významné postavení. Existují státy, kde jsou mikrofinance trvale implementovány do finančních systémů, nicméně Česká republika mezi ně zatím nepatří. Cílem předložené práce je na základě popsání mikrofinančního sektoru v Evropě a komparace mikrofinancí v České republice s Německem navrhnout doporučení pro rozvoj mikrofinančního sektoru u nás. Diplomová práce obsahuje jak teoretickou část zaměřenou na základní terminologii a problematiku spojenou s mikrofinancováním, tak i praktickou část popisující mikrofinanční sektor v Evropě, v České republice a v Německu. Nejdůležitější částí celé práce je sedmá kapitola, kde jsou navrhována a diskutována doporučení týkající se mikrofinancování v České republice. Diplomová práce byla zpracována zejména na základě čerpání převážně anglických zahraničních zdrojů, protože v České republice neexistuje příliš mnoho pramenů zabývajících se danou tématikou.

Abstract

BARCAL, Jan. *Microfinance*. Master thesis. University of West Bohemia in Pilsen, 74 p., 2014.

Key words: microfinance, microcredit, microfinancial institution, the Czech Republic, Germany

The subject of this master thesis is microfinance. This area does not have a very significant position in the Czech Republic. There are some countries where microfinance has already been implemented. However, the Czech Republic doesn't belong among them. An objective of this thesis is to describe microfinance in Europe and compare a microfinance sector in the Czech Republic to a microfinance sector in Germany to propose some recommendations for development of microfinance in our republic. The master thesis consists of practical part including fundamental terminology and basic issues of microfinance, as well as theoretical part describing microfinance sector in Europe, in the Czech Republic and in Germany. The most important part of the whole thesis is the seventh chapter where proposed recommendations for the microfinance in the Czech Republic are discussed. The master thesis has been prepared mainly on basis of foreign bibliography, especially English, because there are not too many sources dealing with this topic in the Czech Republic.